

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ ❖ БРОЈ 30 ❖ ГОДИНА VI ❖ О ПРАЗНИКУ СВ. ПЕТКЕ

ИЗАШЛА ИЗ ШТАМПЕ
ЗБИРКА ПЈЕСАМА
ЕПИСКОПА ФОТИЈА
- ПЕСМА ОСМОМ ДАНУ

АСТЕРИОС
ГЕРОСТЕРГИОС
- СВЕТИ ФОТИЈЕ
ВЕЛИКИ

СВЕТА ЛИТУРГИЈА
- ИКОНА ЦАРСТВА
НЕБЕСКОГ

ПЕТАР МАМОНОВ - У
ГРОБУ НЕМА ЦЕПОВА.
ШТО СИ САКУПИО
У ДУШИ, СА ТИМ
БЕШ И ЛЕЖАТИ!

СВЕТА ЈЕЛЕНА
АНЖУЈСКА

РАНОХРИШЋАНСКИ
ХРАМОВИ И СИМВОЛИ
- НАСТАНАК ЦРКВЕНОГ
БОГОСЛУЖЕЊА
И АРХИТЕКТУРЕ

ДОЗВОЛИМО ХРИСТУ
ДА НАС ПРОНАЂЕ

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДНЦЕ

Црква од најстаријих времена прославља Пресвету Богородицу. Међу празницима Пресвете Богомајке прибројан је и празник Покрова Пресвете Богородице, који је установљен у спомен благословеног догађаја у 10. веку (911. године), за време византијског цара Лава Мудрог, у цариградском храму Влахерни. Богородичин храм у Влахерни налази се у северозападном делу Цариграда покрај Златног рога. Овај знаменити храм саградила је супруга цара Маркијана, царица Пулхерија, док је цар Лав Велики поред главног храма подигао мањи храм у који је положио ризу Пресвете Богородице, која је 469. године донесена из Светог града Јерусалима, а која је чувана у раскошном кивоту обложеном златом и сребром. Крај овог кивота са ризом Пресвете Богородице служило се свеноћно бденије у част Пресвете Богомајке.

У четврти час ноћи, изнад сабраног верног народа појавила се Пресвета Богородица са раширеним омофором на рукама, као да покрива сав народ. Сва је блистала у неисказаном сјају, окружена апостолима, светитељима, мученицима и девицама. Преклонивши колена, Она се дуго молила, заливајући сузама своје боголико и пречисто лице. Свети Андреј видевши то јављање Пресвете Богомајке показа руком свом ученику, блаженом Епифанију, и упита га: „Видиш ли, чедо моје, Царицу света како се моли за сав свет?” Одговори Епифаније: „Видим, оче свети, како је покрила својим часним покровом, који је светлији од муње, сав народ који је у храму!” Овим благословеним јављањем Пресвета Дјева је потврдила молитвено заступништво и утеху за васцели свет.

САДРЖАЈ:

ИЗАШЛА ИЗ ШТАМПЕ ЗБИРКА ПЈЕСАМА ЕПИСКОПА ФОТИЈА: ПЕСМА ОСМОМ ДАНУ	4
РАЗГОВОР СА ЕПИСКОПОМ ФОТИЈЕМ О ЗБИРЦИ „ПЕСМА ОСМОМ ДАНУ”	5
СВЕТИ ФОТИЈЕ ВЕЛИКИ – <i>Астериос Геростергиос</i>	6
О ПОШТОВАЊУ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ЦРКВИ – <i>Милош Зекановић, протонамјесник</i>	9
ШТА ЈЕ ЉУБАВ? (II дио) – <i>Андреј Конанос, архимандрит</i> ..	11
ПРОБЛЕМАТИЧНОСТ ПОНОВНОГ УЈЕДИЊЕЊА ХРИШЋАНА – <i>протојереј Георгије Флоровски</i>	16
СВЕТА ЛИТУРГИЈА - ИКОНА ЦАРСТВА НЕБЕСКОГ- <i>Радмило Радовић, протонамјесник</i>	19
ПЕТАР МАМОНОВ - У ГРОБУ НЕМА ЦЕПОВА. ШТО СИ САКУПИО У ДУШИ, СА ТИМ ЂЕШ И ЛЕЖАТИ!	23
БОЛЕСТ – ПУТ ДО ИСЦЕЛЕЊА – <i>иг. Матрона (Брдар)</i> ...	24
ЗАПОВЕСТ О РАДУ ЈЕ СВЕОБУХВАТНА – <i>Андреј Ткачов, протојереј</i>	25
РЕВНОСТ И ФАТАНИЗАМ - КАКО ИХ РАЗЛИКОВАТИ? – <i>Давор Арнаут, ђакон</i>	27
ЦРКВА НЕ МОЖЕ ДА ПОНУДИ НИШТА ОСИМ ЈЕВАНЂЕЉА	29
О ОНИМА КОЈИ СУ ЗНАЛИ ПИСАТИ ДА БИСМО ДАНАС ЗНАЛИ ЧИТАТИ – <i>Јелена Калајџија</i>	34
СВЕТА ЈЕЛЕНА АНЖУЈСКА – <i>Невена Миливојевић</i>	36
РАНОХРИШЋАНСКИ ХРАМОВИ И СИМВОЛИ - НАСТАНАК ЦРКВЕНОГ БОГОСЛУЖЕЊА И АРХИТЕКТУРЕ – <i>Данијел Васић</i>	37
ПРАВОСЛАВНИ ВЈЕРОУЧИТЕЉ И КОМУНИКАЦИЈА СА УЧЕНИЦИМА – <i>Бојан Чечар, протођакон</i>	41
РАЗГОВОР О ВЈЕРИ СА СРЕДЊОШКОЛЦИМА - <i>Остоја Дикић</i>	44
ДОЗВОЛИМО ХРИСТУ ДА НАС ПРОНАЂЕ - <i>игуманија Домника (Коробејникова)</i>	45
СЛАВА БОГУ ЗА СВЕ – <i>Кристијан Ђокић, протођакон</i>	48

Изази са благословом
Његовог Преосвештенства Епископа
зворничко-тузланског г. ФОТИЈА

Година VI, број 30, (број о празнику Св. Петке),
Бијељина, 2019.

Главни и одговорни уредник
протођакон Бојан Чечар

Технички уредник
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић

Секретар уредништва:
Остоја Дикић

Уредништво часописа:
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић,
протонамјесник Синиша Шаренац,
јереј Дражен Ракић, *протођакон* Бојан Чечар,
ђакон Немања Ерак, и *Остоја Дикић*

Адреса уредништва:
Ул. патријарха Павла 40, 76300 Бијељина,
E-mail: casopiszivotvorniistocnik@gmail.com

Часопис излази четири пута годишње

Сарадници часописа:
протојереј-ставрофор Ђоко Б. Лазић, *протојереј-ставрофор* Зоран Илић, *протојереј* Драгиша Симић, *протојереј* Александар Михајловић, *протојереј-ставрофор* Жељко Теофиловић, *протонамјесник* Јован Максимовић, *протонамјесник* Милош Зекановић, *протојереј* Драган Илић, *јереј* Срђан Васиљевић, *јереј* Милош Тришић, *протонамјесник* Драган Марковић, *протонамјесник* Ненад Савић, *протођакон* Кристијан Ђокић, *ђакон* Бојан Јокановић, *ђакон* Давор Арнаут, Данијел Васић, Бранислав Неђић и Милица Игњатов

Издавач:
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске „СИНАЈ“
Ул. патријарха Павла 40
76300 Бијељина, тел: (+387) 055-222-300
факс: (+387) 055-210-960

Лектор:
ђакон Давор Арнаут

Графичка припрема
ЕУРОГРАФНКА, Зворник

Тираж:
4600

ИЗАШЛА ИЗ ШТАМПЕ ЗБИРКА ПЈЕСАМА ЕПИСКОПА ФОТИЈА: ПЕСМА ОСМОМ ДАНУ

Издавачка кућа Епархије зворничко-тузланске „Синај“ издала је збирку пјесама *Песма Осмом дану* из пера Епископа бијељинског и зворничко-тузланског Г. Г. Фотија. У збирци се налази 136 пјесама, у којима се ријечима слика благослов и тежина човјекове егзистенције од славословља Ономе Који Јесте до промишљања о болестима и страстима којима смо подложни, од стихова о оцима који нас учише до поука епархиотима који су жедни виђења Бога на лицу човјека, од муке због временских неприлика у којима страда љетина до радости због папагаја и голубова који нас окружују, од подсећања на студентске дане до сјећања на долазеће Царство.

Насловну страну књиге чини цртеж сестринства Манастира Светог Василија Острошког у Бијељини, а на којем је представљен аутор ове збирке пјесама поред гроба Старца Пајсија у манастиру Суроти у Грчкој. Књига је издата у 1.500 примјерака. Предговор је написао Епископ крушевачки Г. Г. Давид. Поговор је дјело Љиљане Давидовић. Предговор Епископа Давида доносимо у цјелости.

Наше делање на Земљи стално нас уверава да ми ништа не можемо учинити ваљано док у све не унесемо и свој поетски етос. Све оно важно што ми чинимо, тешко је саопштиво, те смо принуђени да у помоћ призивамо надахнуће. Управо оно прожима наш етос поезијом, и увек подиже наше стајање до степена живота, не спуштајући га никако до

ПЕСМА НОВОМ ДАНУ

*Благодаримо Ти, Госпoде
неба и земље,
што си нама недостојнима
даровао и овај нови дан,
као икону Осмога дана,
у којем светлост уминути неће.*

*Благодаримо Ти, Госпoде,
што си нас и овога дана
из гроба ноћи,
васкрсао у светлост Твоју,
како би наши путеви
благословени били
и Теби Богу нашему мили.*

*Благодаримо Ти, Госпoде,
што си са нама у векове,
иако те и ми
као Лука и Клеопа
не препознајемо,
али нам Ти у ломљењу Хлеба
просветли духовне очи,
да угледамо Тебе
светлост неприступну.
Амин.*

лествица смрти. Зато смо сви ми, као деца Божија, жива, и животом управљана песничка бића, која пре свега певају за живот. Наравно да су око нас и бића одметнута од песме, неопредељена за живот, па и самој смрти наклонена, али ми треба да певамо и за њих само; и то под условом да је наша песма истинита.

Песма по себи везана је за *Првог поету* и *Протоса песме*. Зар онда не би требало да она по

правилу буде окренута радости, светлости и светости?! Одговор мора бити потврдан. Из заметка песме треба да происходи и само цветање човечије личности, способне да пева. Та датост се, дакле, уноси у песму у мери поистовећења са прототипом песме. И опет, ради постигнућа сврхе: искуства и циља певања за Протоса и пред Њим. Наравно, увек у Његовој Заједници и за заједницу са Њим. А када се оно сушто више не може описивати, ни анализирати песмом, њом пак могу блажити и ублажавати наша стања. И то слободно и распевано пред Протосом песме, пред Богом Самим, без тескобе и сувишнога обазирања да ћеш пореметити сами њен етос. Зато је увек најважније то што бива пред Животодавцем и што о животу сведочи као о Његовом дару.

Ова збирка песама *Песма Осмом дану* је још једна од ређих распеваних, светлећих и крепећих нас књига, и она нам долази од стране преосвећеног Епископа бијељинског и зворничко-тузланског господина Фотија. Имајући у виду његов досадашњи издавачки књижевни опус, кажимо отворено да је тај опус једно замашно списатељско и књижевно-издавачко остварење и наслеђе у нашој помесној Цркви! Наслеђе заокружено, и првенствено црквено. Оно ће зато пастирски успешно увек обогаћивати духовну децу, којој је само и намењено.

Уредништво

РАЗГОВОР СА ЕПИСКОПОМ ФОТНЈЕМ О ЗБИРЦИ „ПЕСМА ОСМОМ ДАНУ“

Разговор за РТРС водила Свјетлана Марковић

Ваше Преосвештенство, 136 пјесама које чине Вашу збирку је обиман опус заокружен под називом „Песма осмом дану“, али да кренемо од почетка када су настали Ваши први стихови, па до симболичног „осмог дана“ и његовог значаја?

Ја сам као млад писао стихове. Нажалост, они су негде изгубљени тако да нису остали забележени. Увек кад сам имао неко надахнуће, било то тескоба или радост, имао сам потребу да напишем неку песму. Осећао сам да на тај начин могу нешто дубље да изразим и да песма може више да каже него обична реч.

Дакле, било је тих песама и у младости, али ова збирка, о којој сад говоримо, настала је у последњих годину дана мога служења као Епископа зворничко-тузланског. Збирка је настала у једном периоду када је то, просто, потекло као река. Сваки дан сам могао да пишем две-три пес-

ме и, што је још битније, имао сам потребу да пишем. То ме испуњавало и откривало мој дар који је дуго био закопан. Кроз песме сам се откривао и пројављивао.

Ове песме су новијег периода и писане су на разне теме, видеће ко буде читао, али у сваком случају то је покушај да се каже једна дубља истина о животу у овом и Будућем веку. Посебно што збирка носи наслов „Песма осмом дану“, тј. песма о вечности. Ове песме покушавају да нам некако открију вечност и друга универзална питања: Куда идемо? Који је пут којим треба да ходимо? Да ли је све у овом животу реалност која иде од гроба до гроба, из смрти у смрт, или имамо неки излаз? Е, тај излаз и решење, за нас, јесте „осми дан“. Нешто што ће вечно трајати. Кроз читаву збирку је проткана та мисао. То је идеја водиља. Из тог разлога, на насловници збирке, сам ја на гробу старца Пајсија - великог Светогорца, у његовом

манастиру Суроти код Солуна – како би показали да су светиље већ сада прешли у „осми дан“.

Ових дана се, Преосвештени Владико, навршава двије године од како сте на челу Епархије зворничко-тузланске. Овај разговор се сасвим случајно поклопио са тим околностима па је свакако прилика и да Вас питамо и за Ваше утиске – један резиме о периоду иза вас овдје у Бијељини?

Можда би резиме била ова збирка песама, ако би песничким језиком гледали.

Све је у Крсту и Васкрсењу. Наш живот је Крст и Васкрсење. Ту тајну доживљавамо у богослужењима, у вери, молитви и подвигу, и уопште у свакодневном животу. То је просто уткано у нас, наравно, ако то посматрамо очима вере. Тако да и моје, досадашње, служење овде у Епархији зворничко-тузланској ја видим као Крст и Васкрсење. Крст у служби коју носимо, крст у проповеди коју имамо, крст у сведочењу живог Христа пред другим људима. Јер, наша мисија јесте да сведочимо живог Христа, а не неку историјску личност или легенду. Да сведочимо да смо ми једно са Христом. Ту тајну треба да сведочимо и људима приближимо. То је смисао наше епископске и апостолске службе.

приредио:
Дражен Ракић, јереј

Астериос Геростергиос: СВЕТИ ФОТИЈЕ ВЕЛИКИ

Рођење и порекло Светог Фотија

У постојећим изворима нема тачан податак о години Фотијевог рођења. У принципу већина оних који су проучавали његов живот сматра да је рођен у Цариграду око 820. године. Отац му се звао Сергије, а мајка Ирина и обоје су били потомци старих византијских породица. Фотијева породица је била повезана са двором преко патриција Сергија, брата Фотијевог мајке, који се оженио Ирином, сестром царице Теодоре. Фотијев отац је имао веома значајан положај у Византијском царству. Обављао је службу спатариија, тј. био је официр царске војске. У време владавине цара Теофила (827-842) Фотијева породица је била наклоњена иконобранитељима, због чега су били страшно прогањани. Тако можемо видети да су његови родитељи прибројани лику светих, и Православна црква их 13. маја прославља као исповеднике. У једном од својих писама, Фотије пише о свом оцу као храбром, благочестивом и врлинском човеку, наводећи да га је красило „богатство истинске славе и правоверја, што он и посведочи претрпевши прогоне и мученички пострадавши”. У том истом писму каже да је његова мајка била богољубива и врлинољубива жена. У другом писму, које је упутио свом брату Тарасију, не би ли га утешио у жалости за преминулом кћерком, Фотије опет користи

Св. Фотије Велики

прилику да пише о славној прошлости својих родитеља:

„Не смемо презрети подвиге и храброст наших родитеља, јер они се суочише са таквом смрћу о којој ми не знамо ништа. Нека бисмо били поштеђени тако нечег. Али ови благочестиви изданци, у то тешко време када је немилосрдан прогон био неизбежан, беху искушани огњем и водом, те претрпеше свако лишавање и одвајање од пријатеља и рођака, и свих оних који им срце блажаху. Али, све то они радосно прихватише и радије Бога прослављаше, него оне који по свом уму световним околностима управљаше“.

Осим благородства и везе са двором, треба додати и то да је Фотијев ујак био Тарасије патријарх цариградски (784-806), који је председавао Седмим васељенским сабором у Никеји 787. године, а на којем су анатемисани иконоборци. У Фотијевом писму извесном ђако-

ну Григорију, такође налазимо податак о прогонима и анатемама које су његова породица и ујак Тарасије трпели од насилних иконобораца: „Пре много година сваки јеретички сабор и сабрање иконобораца нас је изопштило; и не само нас већ и нашег оца и ујака, исповедника Христовог, понос јерараха“.

Фотијево образовање

На основу расположиве грађе тешко је тврдити у каквим су се условима Фотије и његова браћа Сергије и Тарасије школовали. О томе постоји неколико различитих мишљења. Као што смо већ поменули, Фотијеви родитељи су били прогнани, јер су се отворено супротстављали иконоборцима. Али сасвим је могуће да су њихова деца остала у Цариграду и примила одлично образовање. Наиме, ко су били Фотијеви учитељи? Ко се постарао да Фотије стекне тако квалитетно образовање? Неки научници тврде да је Фотије био самоук; да је након систематског и напорног самосталног рада постао изврстан научник, веома проницљив философ, дубок и mudar богослов. Други, пак, сматрају да је Фотија поучавао познати философ Лав, математичар и архиепископ солунски, који се вратио у Цариград након што је био свргнут. Шта год да је од наведеног тачно, чињеница је да је Фотије имао прилику да у раној младости стекне богато знање из богословља и световних наука.

Фотије се школовао само на грчком језику, јер други језик није знао. Пошто је јелинска књижевност у потпуности задовољавала његове потребе, није сматрао потребним да учи јеврејски или латински јазик, који је био посебно значајан за то доба. Фотијево ненадмашно и темељито образовање његове савременике свакако није остављало равнодушнима. Ни пријатељи ни противници нису скривали своје дивљење. Животописац патријарха Игнатија, Никита Пафлагонијски, један од Фотијевих најљућих непријатеља, овако је говорио о његовом образовању:

„Фотије није био човек ниског и незнатног порекла, већ је био потомак благородног и признатог човека. Ценили су га због његове мудрости и световног знања више него иједног човека који се тада бавио државним пословима. Познавао је граматику, поезију, реторику, философију, медицину – начелно је био упућен у све тадашње научне области. Његово умно преимућство је било такво да је далеко превазилазило многе научнике тог времена и могао се поредити са древним ауторитетима“.

Из овога се сасвим јасно види да су и пријатељи и непријатељи високо ценили Фотијево образовање. Као што је сваки млади човек обузет сновима и плановима о својој будућности, тако је и Фотије имао своје снове. У једном од писама које упућује источним патријарсима, видимо да је чврсто био одлучио да живи монашким животом, и да није желео да буде свештеник. „Још као младић, веома сам чезнуо да живим сам“. Другом приликом опет истиче своју младалачку жељу, рекавши како никада није желео да буде ангажован у световним

делатностима. „У детињству сам био чврсто решио да се држим што даље од световних брига и буке, како бих могао обрести плодове усамљеничког живота“.

Наиме, у историјским документима налазимо податак како је у току деветог века у Византији дошло до веома бурног сукоба између платоничара и аристотеловаца. О том сукобу међу интелектуалним круговима Источног царства највише сазнајемо од платоничара Георгија Амартолоса, који је изјавио како је Аристотел био дрзак и глуп човек. Управо овакви искази нам најбоље говоре о томе колико је дубок био тај конфликт. Фотије је припадао аристотеловцима. Међутим, како историчар Папарегулос бележи: „Фотије је с времена на време бивао просветљен брилијантношћу платонистичке идеологије“.

„Фотије није био човек ниског и незнатног порекла, већ је био потомак благородног и признатог човека. Ценили су га због његове мудрости и световног знања више него иједног човека који се тада бавио државним пословима. Познавао је граматику, поезију, реторику, философију, медицину – начелно је био упућен у све тадашње научне области. Његово умно преимућство је било такво да је далеко превазилазило многе научнике тог времена и могао се поредити са древним ауторитетима“.

Први плодови Фотијевог образовања

Млади Фотије је био понос свог времена, и та се слава једноставно није могла умањити или прикрити. Подсећао је на свећу чија се светлост није могла сакрити. Пре него што је показао своје филолошко, философско и богословско образовање у Цркви, већ се био прославио у политици. Тако му је за време владавине Михаила III, била поверена државна служба, коју је он са великом чашћу прихва-

тио. Наиме, вршио је дужности протоспатарија, службеника царске гарде, дипломате и саветника. Године 855, као већ вештог и мудрог царског саветника, Фотија је Влада послала Арапима у Багдад као царског изасланика. Међутим, њега те почасту уопште нису испуњавале. „Имао сам обавезу да од цара прихватим те царске почасте и световне дужности, које су ми наметнуте против моје воље“. Када је Фотије имао могућности да се осами и нађе времена за учење и општење са онима који су тражили истину, осећао би неизрециву радост. Касније, када је већ постао „камен спотицања“ са великом тугом би се сећао мирног и тихог живота научника када је изучавао свештене списе и водио дуге разговоре са својим ученим пријатељима!

У Фотијево време, напредна аморијска династија (820-867), која је владала Византијским царством, подузела је извесне мере како би унапредила високо образовање. Тако је у време владавине Михаила III, искусни политичар Вардас одлучио да другачије устроји Вишу царску школу у Цариграду. Као пригодно место за школу изабрана је палата Магнавра. Према историчару Василијеву, „њихов програм укључивао је седам главних предмета познатих још из незнабожачког времена, а

касније усвојених од стране Византије и западних европских школа. Оне су обично познате као седам слободних уметности (*septem artes generales*), подељене у две групе: *trivium* граматика, беседништво и дијалектика, и *quadrivium* аритметика, геометрија, астрономија и музика. У овој школи су се такође проучавала философија и античка књижевност“.

Како би привукао што више полазника и како би образовање омогућио и богатима и сиромашнима, мудри Вардас је полазнике ослободио сваке новчане накнаде. Све материјалне потребе школе као и плате професорима обезбеђивала је Влада. У Вардасово време и касније, када је Владом управљала моћна македонска династија (867-1056), ова високошколска установа постала је интелектуално средиште и жила куцавица Византијског царства. Сваки духовни и културни процват у то време на Истоку, своје изворе је у суштини имао у овој познатој школи. Још на самом почетку њеног рада, министар царице Теодоре, Теоктист поставио је Фотија за професора философије. Тим пре, сада са другачијим устројством образовања и у борби против неписмености, Фотије се није могао држати по страни. И Василијев каже да је Фотије „у другој половини деветог века постао покретачка снага у том интелектуалном и просветитељском покрету. Несвакидашње даровит са префињеном љубављу према стицању знања и високом образовању, касније се потпуно посветио преносењу знања другима. Његова ученост је била многострука, а знање обимно, не само из богословља већ и из граматике,

философије, природних наука, права и медицине. Окупио је око себе људе који су се ревностно трудили да се умно и духовно обогате“.

Детаљније информације о Фотијевој професионалној делатности налазимо код њега самог, када пише како се дружио са онима „који су настојали да се усаврше у природно-математичким наукама, затим онима који покушавају да испитају истину логичким методама, те онима који, проучавајући Реч Божију, теже созерцању... Уосталом, у таквом окружењу је сам и поникао“. Као резултат кретања у научним круговима настало је и његово прво дело Библиотека или *Myriobiblos*. Заједно са својим ученицима Фотије је анализирао и проучавао све врсте књижевних дела. Из тог огромног остварења сазнајемо, које су научне области посебно интересовале Фотија и његове ученике. Тако је у *Myriobiblos*-у сабрано много фрагмената који датирају, како из незнабожачког тако и из хришћанског света, који су научно протумачени, а чији је садржај сажето изложен. Ово дело је веома значајно, јер је то збирка пуна драгоцених података о многим древним списима, који су, на жалост, временом изгубљени. Могуће је, да је до губитка толиких књижевних дела, која су у форми сажетака сачувана у Фотијевој Библиотеци, дошло и због чињенице што се у то време почело са преписивањем старих рукописа новим курзивним писмом, познатим као мало обло писмо; док је оно старије, уницијално писмо великих слова постепено запостављено, па су самим тим и многи стари рукописи пали у заборав.

Друго дело које је саставио млади Фотије био је Лексикон (*Lexicon Synagoge*). Наиме, он је желео да напише књигу која би надоместила велику потребу за речницима. Ово дело се показало као огромна помоћ његовим ученицима. А сасвим је могуће да су Лексикон и састављали ученици под Фотијевим руководством. У сваком случају, Фотије је као велики учитељ и просветитељ био познат и ван граница Византијског царства. Никола Мистик, један од његових ученика, касније патријарх цариградски, бележи да се Фотијев углед и утицај ширио све до исламског света. У посланици коју Никола шаље сину и наследнику критског емира, он описује Фотијево пријатељство са старим емиром и каже како је Фотије „добро знао, да иако су разлике у религијама препрека; мудрост, доброта, и остале врлине које красе људску природу привлаче благонаклоност оних који воле честитост. Па према томе, без обзира на разлику у верама, он (Фотије) љубљаше твог оца, којег су красиле поменуте врлине“.

Фотије је био толико широк човек дубоких схватања, да су не само пријатељи и истоверни противници, већ и нехришћани у њему увек налазили разумевање и благонаклоност.

*Превод с енглеског језика:
Сестринство Манастира
Светог Василија Острошког –
Бијељина*

*Преузето из књиге: Св. Фотије
Велики – Мистагогија о Духу
Светом објављеној у издању
Издавачке куће Епархије
зворничко-тузланске „Синај“*

О ПОШТОВАЊУ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ЦРКВИ

Пресвета Богородица у богослужењу

У Православној цркви нема ниједног богослужбеног обреда у којем се не слави и не прославља Пресвета Богородица. Поред свакодневног прослављања, Црква је установила и посебне дане у години за прослављање Пресвете Богوماјке, а то су празници или празнични дани посвећени успомени на Њу. Они имају своје претпразништво и попразништво - дане испред и иза празника, који продужују празнично славље. Православна црква прави и подјелу Богородичиних празника дијелећи их према њиховом значају на велике и мале. У велике празнике спадају: Рођење Пресвете Богородице (21. септембар), Ваведење у храм Пресвете Богородице (4. децембар), Благовијести (7. април) и Успење Пресвете Богородице (28. август), док у мале спадају: Покров Пресвете Богородице (14. октобар), Полагање појаса Пресвете Богородице (15. јул и 13. септембар), Субота Акатиста (субота 5. седмице поста), и Источни петак (петак Свијетле седмице). Празник Сретења Господњег је подједнако и Христов и Богородичин празник.

О значају Пресвете Богородице довољно говори и то да је пред празник Њеног Успења Црква установила пост у трајању од двије седмице, који по строгиности долази одмах иза Великог

Васкршњег поста. Црква је овај пост установила по примјеру Пресвете Богородице, која је вријеме прије смрти проводила у сталном посту и молитви. Наравно, и из љубави према Њој установљен је овај пост. Његово установљење је каснијег датума, у односу на остала три ви-

Фреска - „Шири од небеса“

шедневна поста, и датира из XII вијека (вријеме цариградског патријарха Луке Хрисоверга (1156-1169) и византијског цара Михаила Комнина (1143-1180).

Света Црква се, скоро увијек, у својим молитвама обраћа Пресветој Богородици. Заиста је

много пјесама, стихира, кондака, тропара који се Њој узносе, а такође и много прелијепих догматика који казују о тајни Оваплоћења Христовог. Сваки низ стихира завршава се Богородичном пјесмом. На јутрењи се пред Њеном иконом, кроз ријечи Светог Козме Мајумског,

велича у пјесмама Богородица и Мајка Свјетлости. Девета пјесма канона пјева славу и хвалу Богородици, а Њој, као Изабраној Војвоткињи, пјевамо хвалу на првом часу.

Мноштво дирљивих стихова пјева се у Цркви сваке сриједи и петка, када се кроз крстобогородичне сјећамо Пречисте која стоји поред Крста на коме је разапет Спаситељ. На Литургији, свештеник

вади посебну честицу у част Оне која је пречаснија од сваког створења. У најважнијем моменту свете Литургије, по освећењу светих Дарова, ми се најприје молимо Њој, и величамо је што нам је родила Бога, у дивној пјесми Достојно јест.

Канон фрескописања Пресвете Богородице у православним храмовима је јасно утврђен и сви фрескописци га се стриктно придржавају. Наиме, Богородица се представља одјевена у скромне хаљине, од којих је доња плаве а горња црвене, што се тумачи из несторијанских расправа: Она је Богородица, људско биће одјенуто божанством (код Христа обрнуто). У самом средишту олтарске апсиде слика се Пресвета Богородица, тзв. Ширишаја небес (Шири од небеса) у чијем крилу сједи Дијете, Христос, и ова представа симболизује средиште читавог свијета. Такође, карактеристика православних храмова је приказ Успења Пресвете Богородице на западном зиду храма, док се на Царским Дверима осликава догађај Благовијести.

Пресвета Богородица у иконографији

Изображавање Оваплоћеног Господа Исуса Христа представља полазиште у православној иконографији. Сагледавајући улогу Свете Богомајке у овој тајни Божијег смирења, можемо слободно да кажемо да Њој припада мјесто поред икона Спаситеља. Прве иконе Мајке Божје црквено Предање приписује Светом јеванђелисти Луки. Он је после Педесетнице насликао три иконе. Прва од њих припада типу који зовемо „умиљење”, која приказује узајамно миловање Мајке и Младенца, гдје се истиче Њена мајчинска љубав. Овакво изображавање Мајке са Сином у наручју је једна од најистакнутијих и најљепших одлика хришћанске умјетности и то изображење, сигуран сам, видимо сваки пут када уђемо у храм и то на почасном мјесту поред царских двери иконостаса. Насупрот овоме, западна иконографска традиција, која пренаглашава вјечно - дјевственост Маријину, склона је Њеном изображавању много више без Христа него са Њим, истичући тјелесну љепоту Свете Дјеве. Други образ припада типу који називамо Одигитрија (Путеводитељка). На овој икони су и Пресвета Богородица и Младенац окренути усправно према посматрачу, те

Успење Пресвете Богородице

ова икона својом озбиљношћу посебно наглашава Божанство Младенца Христа. Трећа икона је, вјероватно, приказивала Богомајку без Младенца, али подаци о њој су нејасни. Највје-

*Икона Пресвете Богородице
Млијекопитатељнице*

роватније да је та икона била налик изображењу Богородице у Деисису, односно у молитвеном обраћању Христу.

Канон фрескописања Пресвете Богородице у православним храмовима је јасно утврђен и сви фрескописци га се стриктно придржавају. Наиме, Богородица се представља одјевена у скромне хаљине, од којих је доња плаве а горња црвене, што се тумачи из несторијанских расправа: Она је Богородица, људско биће одјенуто божанством (код Христа обрнуто).

У самом средишту олтарске апсиде слика се Пресвета Богородица, тзв. *Ширшаја небес* (Шира од небеса) у чијем крилу сједи Дијете, Христос, и ова представа симболизује средиште читавог свијета. Такође, карактеристика православних храмова је приказ Успења Пресвете Богородице на западном зиду храма, док се на Царским Дверима осликава догађај Благовјести.

На крају, човјек може заједно са Светим Дамскином ускликнути: „да је лакше ћутати него узносити ма какву химну или пјесму тајни дјевојке која се удостојила да буде Мајка Бога Живог“. Једино што остаје јесте молитвени усклик:

Пресвета Богородице, спаси нас!

*Милош Зекановић,
протојереј*

ШТА ЈЕ ЉУБАВ?

ДЕО 2. ЉУБАВ ЈЕ ПРЕВЛАДАВАЊЕ СЕБЕ

Крајем прошле године Издавачка кућа Сретењског манастира је објавила књигу „Нека Бог говори” — зборник беседа и писама грчких духовника. Нудимо нашим читаоцима одломак из ове књиге — чланке архимандрита Андреја (Конаноса; рођ. 1970). Љубав које у нашем свету има све мање и која је погрешно схваћена — једна је од главних тема предавања и беседа архимандрита Андреја.

Љубав и слобода су увек заједно

„А волим своје дете,” — каже једна мајка. И зове га петсто пута на дан. „То чиним из љубави, да видим како је и где је.” Међутим, није тако. У ствари, она једноставно не може да поднесе кад дете оде од ње. Не подноси кад дете нестаје из њеног видокруга и живи сопственим животом. „А с ким си? А зашто си се задржао? А какве гласове то чујем? Ко то прича? А ко је та девојка?” То је очигледна подозривост и болестан однос. И разуме се, нема ту никакве љубави. Зато што је љубав жртва. То је „желим да рашириш своја крила, желим ти добро”.

„Он треба да расте, а ја да се умањујем” (Јн. 3: 30), — рекао је свети Јован Крститељ кад је угледао Господа. Волим Господа. И пошто Га волим неће ме узнемиравати то што се налазим на извесној удаљености од њега. Јер куд год да кренем Он зрачи таквом светлошћу да нема више ни раздаљине, ни сенке. И док Га волим увек ћу бити у светлости. Зато сам спреман да идем било куда и да будем тамо где ме Он одведе. Радујем се Ономе Кога волим. Волим Га и нека изгледа да се гасим и нестајем. Волим Га и издалека, осећам то својим срцем. Остављам место за другог да би могао да дише, да би могао

да се креће и да се осећа слободно. Не повређује ме ако он разговара с другим. Не гуши ме то, не узнемирава ме, нисам љубоморан и не мучим се.

А да ли знаш како то делује на човека? Он ће те више завоleti и неће се удаљити од тебе. Зашто? Па зато што му дозвољаваш да то учини. А кад човеку даш могућност да се удаљи од тебе, он то не чини. Кад га вучеш себи на силу, кад инсистираш, постижеш супротно. Разумеш ли? То се дешава у нашим односима с разним људима. Видиш то на примеру својих односа. Кажеш: „Љубоморна сам због мужа, не могу, патим...” Али ако га волиш, погледај себе. И прво стекни сопствену лепоту која ће те испунити осећајем сигурности и мира. А онда научи да истински волиш свог мужа, да се молиш за њега и да осећаш оно што он осећа. Односно, да се стално питаш: „Да ли му прија оно што сад радим? Ево ово, досађујем му, замарам га, вршим притисак на њега, да ли му то прија? Однос-

но, да ли је мом мужу (или мојој жени) пријатно то што сад примиравам његову (њену) душу на нешто?”

Кад читаш Јеванђеље, немој га читати формално, већ се стално питај: а где сам у ономе што је овде речено ја? Шта је повезано с мојим животом? Христос каже: „И као што желите да људи поступају према вама, тако и ви поступајте према њима” (Лк. 6: 31). Примени ову Христову истину на свој живот и размисли: да ли би ти се то свидело? Да ли би ти се свидело, на пример, да сваки пут кад идеш да прошеташ и да поразговараш с другом, да мало живиш својим животом, или кад идеш сам у шетњу, осећаш да те стално неко прати и за нешто сумњичи? Зашто идеш тамо? Зашто ме остављаш? Не говориш ми све... Зашто кришом разговараш телефоном? Зашто си се окренуо тамо? Зашто си прекинуо свој разговор? Сумње, сумње, сумње... Али на такав начин ништа нећеш постићи. Љубав и слобода увек иду заједно.

Реци: „Волим те и дајем ти слободу да радиш шта хоћеш.” И човек ће одговорити: „То је права љубав! Тако се односиш према мени да желим да будем с тобом, зато што ме поштујеш!”

У сваком случају, Бог поступа управо тако. Он нас поштује у сваком тренутку нашег живота. Даје нам слободу кретања. И не свети нам се. Дозвољава ти да

учиниш свој грех, да се удалиш од Њега, и шта ти каже? Сваког дана излази сунце и сија целом свету! Сунце је љубав – зар не? Сваког дана кад излази сунце Господ као да ти поново каже: „И данас сам испуњен љубављу према теби. Дарујем ти нови дан. Не просто зато да би ти појео свој доручак и да би започео дан у радости и тако даље, већ да би то прихватио и размислио: то што сам данас жив значи да ме Господ воли.” Мене. Мене, који сам јуче тонуо у свом егоизму, злоби, љубомори, осветољубивости, радозналости и осудама. Учинио сам много тога што је задовољило мој нарцизам, моје самољубље и моје пороке. И без обзира на то, Христос је поново извео Своје сунце и ја сам угледао светлост и нови дан!

Шта Христос говори свим овим? „И данас те поново волим. Нека си јуче био онакав какав си био. Али данас ти дајем могућност да поново начиниш свој избор.” Христос каже: „И кад пада киша, она не разликује и пада и на добре и на зле.” Она кваси све. Кваси све куће, све ливаде. Киша пада на све. Видиш ли? „Будите милосрдни као што је милосрдан и ваш Отац” (Лк. 6: 36). Односно, имај милосрђе, самилост и љубав према свему, доброту и разумевање. Како су то изванредне особине!

Љубав никад не рањава

Једном си ми рекао: „Ранила ме је љубав. Заволео сам и био сам рањен.” Не знам сећаш ли се шта сам ти одговорио? Не у своје име, већ на основу свог животног искуства и онога што сам прочитао и видео: љубав сама по себи никад не рањава. Љубав је живот. Љубав је светлост и дах

нашег срца. То је снажна циркулација крви. Кад волиш осећаш како крв стиже у твој мозак, у твоје срце, у твоје ћелије. Кад волиш испуњава те живот. Љубав те не рањава. И без обзира на то верујем ти кад кажеш да си „рањен”. Али не љубављу. Ранила те је неостварена нада у то да ћеш и ти бити завољен као што си заволео, и да ћеш заузврат бити награђен љубављу. Зато си био рањен очекујући оно што ниси добио. То те је ранило.

А кад схватиш да љубав, истинска љубав, не моли, не очекује ништа заузврат, нећеш се толико жалостити. Бићеш миран и у случају да добијеш награду, и да је не добијеш. Ако се испостави да ти је љубав узвраћена, сигурно ћеш бити радостан и биће ти добро (разуме се, то је најбоља варијанта!). Али

Кад читаеш Јеванђеље, немој га читати формално, већ се стално питај: а где сам у ономе што је овде речено ја? Шта је повезано с мојим животом? Христос каже: ”И као што желите да људи поступају према вама, тако и ви поступајте према њима.” (Лк. 6: 31). Примени ову Христову истину на свој живот и размисли: да ли би ти се то свидело? Да ли би ти се свидело, на пример, да сваки пут кад идеш да прошетаеш и да поразговараеш с другом, да мало живиш својим животом, или кад идеш сам у шетњу, осећаш да те стално неко прати и за нешто сумњичи? Зашто идеш тамо? Зашто ме остављаеш? Не говориш ми све... Зашто кришом разговараеш телефоном? Зашто си се окренуо тамо? Зашто си прекинуо свој разговор? Сумње, сумње, сумње... Али на такав начин ништа нећеш постићи. Љубав и слобода увек иду заједно.

ако остане неузвраћена, нећеш патити. Немам у виду да треба да будеш бестрастан, равнодушан и тврд као камен. Не желим да те буде баш брига да ли те људи воле или не. Човек си, а за човека је природно да се радује кад га воле. На пример, спремио си укусну храну и желиш да ти кажу: „Како је укусно!” Не радујеш се само због тога што су те похвалили за спремљено јело,

већ осећаш да те осим овог разлога – захвалности за храну – још и воле. Кроз храну молиш за љубав, желиш да даш како би добио. И не добијајући захвалност патиш. То се дешава често и многим поводима. „Видиш, није ме погледао! Гледај, није чак ни попричао са мном! Жао ми је што није одговорио, значи да ме не воли!”

Шта се дешава? Зашто те толико јако боли кад те нико не воли? Мислим да је то зато што још нисмо осетили да нас Бог воли. Кад бисмо стално осећали Христову нежност и то да Он додирује наше срце, све би било другачије. Замисли сад у уму, у срцу, извесну мислену шему како Христос држи твоје срце у Својим рукама. Или да те Христос додирује Својим рукама, да додирује твоје срце и непрекид-

но га милује. Нежно га мази и каже: „Ту сам, ту сам. Волим те, волим. Прихватим те. Кажем ти да си Ми драгоцен, зато што ти Ја дајем ту вредност, јер Ја сам те створио. Ја се бринем за тебе. Веома те волим и од свег срца желим да те подржим у животу, да ти и даље дајем све оне дарове које ти дајем. Стално сам с тобом, стално.”

Можеш ли то да осетиш?

Кад осетиш да све то потиче од Христа и храни твоју душу, да си човек којег Он воли, вољено створење Божије, много више ће те хранити љубав, твоја душа ће бити испуњена, а суд твог срца ће се преливати! И више те неће бити брига да ли ти други дарују љубав и признање како би тиме испунио душу. Твоја душа ће већ бити пуна. А кад људи почну да показују љубав према теби, рећи ћеш: „Веома сам вам захваљан”, биће ти драго због братске љубави и општења с другима. Наслађиваћеш се општењем, топлим погледом и пољупцем другог, његовим загрљајем. Радоваћеш се свему томе, зато што си човек. Али ћеш добити чудесну могућност и привилегију да се не узнемираваш кад ти не дају љубав. Зато што ће твоје срце и твој ум бити приковани за искључиву вредност коју ти даје Христос! И чућеш у себи глас Христа Који ти каже: „Волим те. Волим те.” Твој Творац, твој Саздатељ, Бог, Који је апсолутно несебичан, Христос, Чија су искреност у односу према нама несумњиви, Који може да нас спаси и да одржава живот у нама!

Желиш да те људи воле зато што си човек. Праведно је то што желиш. Али не очекуј много од њихове љубави, зато што ће она у извесном тренутку нестати. У извесном тренутку други човек ће се уморити. Твој муж устаје ујутру, иде на посао, и губиш га на дуги низ сати. Једни млади људи који су се недавно венчали рекли су ми: „Ах, како нам недостаје љубав! Раствајемо се, срећемо се касно увече, цео дан смо одвојени.” Видиш ли? Волети и осећати љубав другог је, разуме се, могуће, али без Бога није могуће непрестано осећати заједништво које ти даје вредност. А овде је Сам Бог цео дан и целу

ноћ поред тебе и даје ти живот. И кад се ноћу пробудиш и жудиш за нежношћу и топлином, кад желиш да поразговраш, видиш поред себе свог мужа, видиш своју жену, али не можеш да поделиш своја осећања с блиским човеком зато што он или она спава. Али пролазе тренуци и ти одлучујеш да пробудиш онога кога волиш. Питаш: „Реци ми да ли ме волиш?” И чујеш у одговор: „Јеси ли полудела, погледај на сат! Погледај колико је сати, а ти ме питаш да ли те волим! Па добро, волим, волим, само хајде да већ једном спавамо! Треба да устанем у седам ујутру!” Видиш? Он те воли, али не може то да ти каже ако га пробудиш у два или три сата после поноћи. А Господ ти о Својој љубави говори увек. Љубав Божија је она љубав која ти даје вредност, она је стално присутна у твојем животу.

Кад се залупе врата, кад ти муж каже: „Здраво!” и одлази, или кад се опрашташ од њега, затвараш за собом врата и одлазиш из куће, и идеш на посао, и шаљеш децу у школу, ова љубав и ова нежност су све време с тобом.

Кад би то осећао, осећао би се као цар. Богати владар и важан човек, изузетна личност. Не егостички, већ с осећањем да сам „дете Небеског Цара! Ја сам дете Бога и дело Христове љубави. Имам вредност. И ако ме људи све време буду плували, ако ме буду мрзели, ако ми буду желели зло мој Бог ме свеједно воли. Воли ме Онај Ко је достојан да ме воли. Онај Чија је љубав несумњива и истинита, она ме држи у овом животу и даје ми живот.” Ако то схватиш, нећеш бити тако лако рањив, нећеш се секирати узалуд. Усмерићеш свој ум ка вољеном Господу, вољеном Христу. Осетићеш Христову љубав у свом срцу и никаква људ-

ска љубав те неће збунити. Ако ти је дају и ако ти је не дају. Заш како је то дивно! И тада ће се десити чудо: почећеш да привлачиш и људску љубав. Зато што ћеш постати слободан човек. Нећеш више бити нервозан и досадан, напет и потиштен. Бићеш пријатан свима.

Нема љубави без ризика

Познајем једну мајку која веома воли своју децу. Толико јој недостају кад нису поред ње! Али један има мотор и све време је ван куће, касно се враћа. Други путује. Трећи иде на ходочашћа. Још једна кћерка жели једно, други син ради друго... Ова мајка толико воли своју децу и толико би желела да бескрајно буде поред њих! Може толико много да им да, да им исприча. Али даје предност томе да их воли и поштује. Она дубоко цени њихов избор! Њена свеобухватна љубав ме је многоме научила.

Све си добро схватила – говорим управо о теби. Да, сад разговарам с тобом. Немој сумњати и немој се питати. Понекад ме слушаш и падају ти на памет мисли: зар он то о мени говори? И сама себи одговараш: „Ма не, нема у виду мене, зато што нисам толико добра, нисам тако смирена...” Да, имам у виду управо тебе! Овај твој дар ме је веома дотакао и многоме научио. Сећам се како си дозволила свом детету да купи мотор, мада у души то нимало ниси желела. Све време се бринеш да му се нешто не деси, али схваташ да је љубав превладавање. Нема љубави без ризика. Не дешава се да је у животу све прорачунато и познато.

Љубав је скок у непознато. То је кад кажеш: „Па шта да се ради! Стално му причам, а он неће да

ме слуша! Шта могу да учиним за своје дете? Једино што могу јесте да наставим да га волим! Не могу да вршим притисак на своје дете и да га прогањам. Једноставно ћу наставити да га волим!” И то је попут невидљивог покривача љубави, попут топлог покривача деликатне бриге. Он је невидљив, али суштински покрива душу детета. И дете то осећа. Оно осећа љубав. Љубав, коју му ти дарујеш. То је најбоља инвестиција и најбоља тактика.

Ја не подносим притисак. Не могу да притискам људе и не подносим кад ме притискају. Не могу да гледам на то како људи са стране врше пресинг. То ме веома узнемирава. „Сви смо, оче били у цркви.” Родитељи ове речи изговарају с поносом, али ако се пажљиво загледаш у лица чланова те породице видиш да је половина задовољна, а остали су потиштени и нервозни. Зато што су дошли у храм на силу. А то већ није љубав. „Али, оче, зашто то кажете? Одлазак у храм је света ствар, а ви кажете да не доводим децу у цркву!” Да, кажем, али Сам Господ поштује човеков избор због бескрајне љубави према њему.

Кад осване недељно јутро и нико из велике вишеспратнице не оде у цркву Господ не оставља без струје овај квартал града. Он поново даје људима светлост. Поново им даје кишу. Његови дарови не престају. Бог се не свети, Он воли. Зато што и ови људи остају с Богом. Обратите пажњу на оно што ћу вам сад рећи: Бог нема проблем с људима. Он има више проблема са мном, с тобом, с нашим међусобним жалбама, притиском и досађивањем.

„Али то сам му рекла за његово добро! Али за његово добро му кажем да пости и тајно му доливам свету воду, и кри-

шом сам му ставила нафору, а он ју је одгурнуо и рекао: ‘Узми, не подносим то!’ Шта сам лоше учинила? Све је то из љубави!” Да ли си то учинила из љубави? Зашто је онда сва та граја у кући ако си учинила због љубави?! А да ли си размишљала: можда се твоја љубав само зове љубав, али нема њене особине? Није довољно држати у рукама таблицу с натписом „љубав”. Љубав треба да потиче из срца. А чини се да из твог срца исходи само равнодушност. Љубав није равнодушност. Љубав је поштовање и слобода.

Већ сам говорио о мајци која је дозволила свом детету да купи мотор. Ова мајка није равнодушна, не! Она веома воли свог сина и покрива га својом молитвом. Дозвољава му да оде, али га покрива својом молитвом. Обавија га својом молитвом и љубављу. И у тренутку кад му каже: „Иди!”, од ње исходе таласи. Таласи љубави, топлине, доброте и молитве. Она то чини, дозволите ми да кажем, као Бог. Зато што је њено понашање божанско. Управо такви су обичаји Бога. Одлазиш од Њега, али сунце Божије почиње да светли у твојем срцу.

Бог каже: „Иди! Ја ћу ти давати топлоту како би стекао умиљење и престао да се опиреш као пастир у причи о Бореју 1) и Сунцу.” Сећаш ли се како су се Сунце и Бореј кладили ко је од њих јачи и ко може да скине сако патиру?

Бореј је почео да дува и што је јаче дувао, тим више се скупљао пастир и све више се ушушкавао у своју одећу. Опирало се. Јер што је већа хладноћа коју ствараш у души другог човека, тим више се он брани, супротставља и чини теби за инат. А кад зрачиш љубављу све се мења. Шта се даље каже у причи? Да је после Бореја дошло и засијало Сунце! Пастир се опустео, загрејао се и скинуо је свој сако.

Заволи себе и заволећеш брата

Таква је љубав. Тешка је то ствар. Дакле, чуј сад шта ти је чинити, па да завршимо. Шта да радиш? Да ме заволиш! Пре свега. Знаш ли зашто? Зато што осећам да данашњу емисију нисам добро водио. Али ако будем знао да ме волиш смирићу се. Јер знаш да и у мени постоји несигурност. Она постоји у сваком од нас. Стално се питамо разноразним поводима. „А да ли нас воле? А да ли је с нама све у реду? А да ли ће нас похвалити или неће?” Сви ми заувек остајемо деца у души.

Чак и свештеник, ако је добро обрадио иверје и некоме га је показао, жели да чује лепу реч: „Како ти је то добро испало, оче! Баш лепо, много ми се свидело!” То се назива охрабривањем. То није егоизам. Нежност није егоизам, нежност, коју дајеш души неког другог. Понекад замењујемо појмове и постајемо тврдокорни. И ову тврдокорност називамо аскезом. Понашамо се неприступачно и ову неприступачност називамо стражењем. Ми смо „само стражење и молитва”, а у ствари смо неприступачни и тврдокорни. Човек долази код нас, жели да

нас дотакне, али је то исто што и дотаћи бодље кактуса. И он одлази. Знај да су наш изглед и понашање попут бодљи кактуса. А ми сматрамо да нас то чини великим аскетима и старцима данашњице. Не, то није љубав. И није аскеза.

Аскета је сладак човек. Према себи има аскетски приступ, али истовремено воли себе. „Воли ближњег свог као себе самог” (Мт. 22: 39), – каже Христос. Заволи ближњег свог као себе самог. Ту нема глагола, али се он подразумева. О чему говоре ове речи? Заволи свог брата исто онако као што волиш самог себе. Да ли си обратио пажњу на то? Бог жели да заволиш себе самог. На другом месту, Он наравно, каже да треба омрзнати своју душу. Шта се тамо има и виду? Да треба да омрзнеш страсти свог срца, злобу која живи у теби. Односно, да увидиш свој егоизам и да га омрзнеш. Али то не значи да треба да мрзиш самог себе, зато што твој егоизам није исто што и ти. Ти си оно што је Бог створио. А Бог није створио егоизам. Бог ти није дао зло. Бог ти није дао твоје слабости. Оне су се појавиле за време твог одрастања, твог васпитања, твог идења кроз живот, израсле су из свега што си доживео. Другим речима, да би умео да заволиш свог брата као самог себе прво треба да заволиш себе.

Сад још нешто и завршавам. Размисли о оним људима које због нечега не волиш довољно, за које нема посебног места у твојем срцу. Понекад ми кажеш: овај се лоше понашао према мени и зато ме је наљутио. Размисли о таквим људима у твојем животу: о родбини, о ташти која је била брбљива, која се мешала у твој породични живот и није испуњавала своја обећања. Или

Љубав је скок у непознато. То је кад кажеш: ”Па шта да се ради! Стално му причам, а он неће да ме слуша! Шта могу да учиним за своје дете? Једино што могу јесте да наставим да га волим! Не могу да вршим притисак на своје дете и да га прогањам. Једноставно ћу наставити да га волим!”, И то је попут невидљивог покривача љубави, попут тог покривача деликатне бриге. Он је невидљив, али суштински покрива душу детета. И дете то осећа. Оно осећа љубав. Љубав, коју му ти дарујеш. То је најбоља инвестиција и најбоља тактика.

размисли о својој заови која те је оговарала. Размисли о њима. Јер има и таквих, зар не? Можда су то једно, двоје, троје људи. Размисли о њима и смести их у своје срце. И осећај како их својим срцем грлиш, како их примаш дубоко, како их чиниш својим друштвом, доводиш до Бога и остављаш их у Његовом присуству и светлости и кажеш: „Господе, ове људе, овог човека...” Не можеш то да изговориш, а? Тешко ти је. Али не одбијаш. Потруди се да учиниш то ма колико да ти је тешко. Узми овог човека и реци Богу: „Боже мој, смилуј му се, помози му. А прво помози мени, безосећајном човеку.” Тако реци: „Не могу да га заволим! Реци ми, Христе, шта осећаш према њему? Помози ми, Христе мој, да га заволим као што га Ти волиш! Зато што га Ти, Господе, волиш, зар не?”

Христос поново не изговара ни реч. Дира ме ово Христово ћутање. Христос ћути, зато што је поново на Крсту, ћутке нас гледа. Сад Христос не говори, али се сећам као је тада на Крсту рекао: „Оче, опрости им” (в.: Лк. 23: 34). И на Крсту је зрачио љубављу. У последњим тренуцима Његовог живота сва наша злоба је била усмерена на Њега. Донели смо Му сву нашу злобу, а Христос је и на њу одговорио љубављу, опраштањем, добротом и милосрђем. Тако и ти поступај. Реци: „Христе мој, онај ко ми је нанео зло, она која ме је увредила, онај

ко ме је раставио, она која ми је нанела бол – шта год да ми учине, чак и најстрашније, молим Те, помози и да моје срце постане попут Твог. И дај свима онима који су ми задали бол и који су ми причинили штету, дарове Твоје љубави. Дај им здравље, дај им радост, дај им доброту, дај им другове и другарице, дај им диван живот. Немој се никоме светити, Господе. И ако сам проклео онога ко ми жели зло и ако сам пожелео да му се деси нешто рђаво, и ако сам сазнао да му се нешто десило, па сам се обрадовао у души, све то, Господе, промени! Промени ме, Господе, учини моје срце попут Твог, научи ме да волим тако као што Ти волиш. Иначе нисам хришћанин. Иначе, чак и ако све испуним, ако о свему могу да разговарам, да размотрим црквене теме, догматске, светоотачке, монашке, ако дивно говорим, али то не чиним, – како ћу стати пред Тобом? Шта ћу рећи? Шта ћу рећи ако не научим да волим?”

Учини још нешто. Кад те неко ражалости, призиви човека који ти је нанео штету у својој молитви и замоли га за молитве да се код тебе све среди. Учини оно што је учинио свети Зосима кад је сазнао да га је један човек оптужио. А знаш ли да је онај који га је оптужио свега неколико дана пре то га говорио: „Оче Зосимо, веома те волим.” А отац Зосима му рече:

– Сад ме волиш зато што је

између нас све у реду. А ако се деси нешто чудно, хоћеш ли ме и тада волети?

– У том случају, оче, не знам.

– А ја ћу те, чедо моје, волети како год да поступиш са мном! И не само сад, кад ме волиш и кад те ја волим, већ и у будућности, ако се промениш према мени, наставићу да те волим.

Тако се и десило. Овај човек је оклеветао светог Зосиму и говорио је рђаве ствари о њему. Свети Зосима је сазнао за то, али се у његовом срцу није десила никаква промена. Наставио је да га воли. И знате ли шта је светац урадио једном кад га је заболело око? Закрстио је око и рекао: „Христe моје, по молитвама мог

брата, који ме клевеће, исцели моје око.” И љубав је учинила чудо: око је оздравило.

И ти тако поступај и све ће ти бити добро. Зато што нас понекад осветољубивост, мржња, проклетства и негодовање понекад воде у болест. Лекари нам стално говоре о томе да рак и разне друге болести: чиреви, крварење желуца, хипертонија, притисак – изазива душевна напетост. Шта је душевна напетост? Њен корен је у недостатку љубави. Осећаш у другом свог непријатеља. Не осећаш да сте једно, да смо сви једно. Нисмо непријатељи. Зашто да се растајемо? Чему поделе? Где ћеш за сто година бити ти, и где

ћу бити ја? Где ћемо сви бити пред Богом? Зашто онда да се свађамо? Зашто да се не волимо? Зашто да не опраштамо? Просто смо глупаци! Глупост је не волети другог. А волети – значи имати велику памет, мудрост и светост. Божански је волети.

*Архимандрит Андреј (Конанос)
С новогрчког превела
Александра Никифорова
Нека Бог говори: Из беседа грчких
духовника / С новогрчког превела
Александра Никифорова. М.:
Сретењски манастир, 2015.
Са руског Марина Тодић*

*Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)*

БОГОСЛОВЉЕ

16

ЖИВОТЉАНИ ИСТОТНИК

ПРОБЛЕМАТИЧНОСТ ПОНОВНОГ УЈЕДИЊЕЊА ХРИШЋАНА: ОПАСНИ ПУТ ДОГМАТСКОГ МИНИМАЛИЗМА

Црква је једна. А то јединство је сама њена суштина. Црква је јединство, јединство у Христу, „јединство Духа свезом мира“. (Еф. 4, 3). Црква је била и јесте створена у свету управо зарад јединства и заједништва – „да сви једно буду“ (Јн. 17, 21). Црква је једно „тело“, она је организам и Тело Христово. „Јер се и једним Духом сви ми крстимо у једно тело“ (1. Кор. 12, 13). И само у Цркви је могуће оствариво аутентично и право заједништво и јединство, у тајни Христове љубави, уз преображујућу моћ Духа, по обличју и подобију Св. Тројице. Тако јесте и тако треба да буде. Међутим, јединство није пројављено или откривено у хришћанској историји. Оно ту остаје као нерешен

проблем и његово решење осцилира напред-назад, померајући се према коначној есхатолошкој граници. У хришћанском искуству нема јединства. Хришћански свет је у стању подељености – и не само подељености, него и растројености, у невољи је и борби. У хришћанској историји не видимо више јединства и слоге него у спољашњој, не-хришћанској историји. У хришћанском друштву, поделе које деморалишу и разарају „природни“ поредак живота не само да нису заглађене или превазиђене, него ни расна и национална нетрпељивост није помирена и потиснута (то запажамо на тзв. „филетизму“). Штавише, у самом хришћанском учењу, у вери у Христа, постоје основи за

међусобно отуђење, раздвајање и нетрпељивост, за непомирљива доказивања, за отворену анимозност. Хришћански свет је подељен не само по овосветским питањима, него и по питању самога Христа. Међу хришћанима, верним Његовом Имену, нема слоге по питању Њега, Његових дела и Његове природе. То је камен спотицања и искушење. Црква је једна, недељива у свом јединству, али хришћански свет је поцепан и подељен. Исус Христос је „исти јуче и данас и у векове“ (Јевр. 13, 9). Но, хришћани се разилазе по питању Њега, не само по томе што мисле другачије, него и верују другачије; и своју наду полагају у другачије ствари. Али не, Црква није подељена, није ни била подељена,

не дели се. Црква није подељена и недељива је. И сама реч „Црква“, у строгој и тачној употреби речи, нема облик множине осим у фигуративном и пренесеном значењу.

Па и поред тога, хришћански свет је у стању разилажења, сучељавања и – зар није време да то признамо? – **пропадања**. Рецимо да оно што се догодило није ни подела Цркве, нити „подела Црква“. Будимо прецизнији и не говоримо о нејединству у Цркви, него о одвајању од Цркве. Међутим, преостаје сама чињеница разлаза и раскола. А Црква не може зауставити раскол и комадање саме себе. Центрифугалне силе не само да преовлађују у спољашњем свету, већ продиру и у саму Цркву. Црква је тужна и прогоњена – прогоњена не само од непријатеља и противника, него, ништа мање учестало, и од лажне браће: „Изгониће вас из синагога; али долази час када ће сваки ко вас убије мислити да Богу службу приноси“ (Јн. 16, 2). У овом почива основни парадокс хришћанске историје. А ту су и епохе у којима су сва горчина и болови парадоксалног раскола и падања проживљени и поднети уз много вике. Ум је поражен овом загонетком људског отпора и тврдоглавости. Како је могуће и шта то значи? „Изгледа да је то тајна“. Како ћемо превазићи пропадљивост и смрти? Чини се да ступамо – а свакако смо већ ступили – у такву једну епоху. Расламсава се склоност ка помирењу и јединству. Настојање на јединству је у повоју и све више добија на снази. Идеја хришћанског јединства и уједињења је тема столећа, тема овог доба, тема историје. Јасно долазе до изражаја сва неприродност поделе, непомирљивост

и недостатак љубави за Христа. Но, настојања на сједињењу не смеју посустати пред неким сентиментима. Сентиментализам поводом Христа јесте зачарана и немоћна самообмана. Јединство у Христу је оствариво једино трезвеношћу и духовним бдењем. Воља за јединством мора сазрети и потхрањивати се покајничким подвизима и делима вере.

Отац Георгије Флоровски

Нико не треба да се супротставља идеји да хришћански свет поново буде уједињен. Тешко да било ко треба да доказује како је погодно и умесно

Црква је једна, недељива у свом јединству, али хришћански свет је поцепан и подељен. Исус Христос је „исти јуче и данас и у векове“ (Јевр. 13, 9). Но, хришћани се разилазе по питању Њега, не само по томе што мисле другачије, него и верују другачије; и своју наду полагају у другачије ствари. Али не, Црква није подељена, није ни била подељена, не дели се. Црква није подељена и недељива је. И сама реч „Црква“, у строгој и тачној употреби речи, нема облик множине осим у фигуративном и пренесеном значењу.

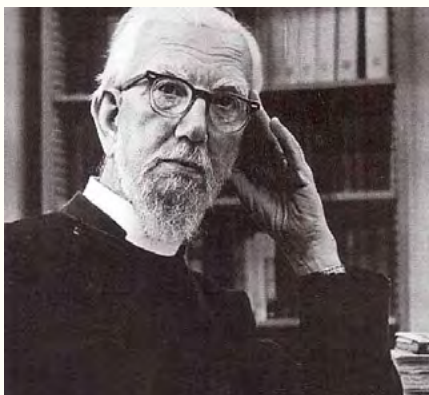
радити на јединству и поново бити сједињен. Али, из овог неоспоривог постулата било би мудро извући неке јасне и практичне закључке. Свакако, основна тешкоћа лежи у нечему другом: како хришћански свет може бити јединствен? И где су путеви или пут ка јединству? У историји је било више од једног, чак и много покушаја да се обнови хришћанско јединство, да се оствари неки „дру-

гачији свет“, бар за хришћане. Но, сместа нам мора бити јасно: ови покушаји нису били успешни. А ништа толико не омета тај процес стварног зближавања и уједињавања колико такви неуспели покушаји од којих су, у најбољем случају, остале само горке успомене и трачак беле наде. У сваком случају, морамо најпре објаснити и установити у чему је смисао и суштина ове трагичне хришћанске поделе, и шта је управо неопходно да би била превазиђена. Морамо почети покајничким подвигом када ћемо судити о себи сами, ма колико тегобна и мучна ова аутопсија хришћанског света била.

Прва ствар коју морамо разумети од самог почетка јесте да питање поделе и сједињења не може бити постављено и решавано на чисто моралистичким основама. То дефинитивно нису питања која се тичу само мира и толеранције. Свести „проблем

зlobe. Наравно, људска страст у својој моћи „заблистала“ је и дошла до изражаја у хришћанским поделама. Међутим, првобитни узрок ових хришћанских подела нису биле морална изопаченост, или људска слабост, већ **прелест**. Ову мисао можемо изразити овако – узрок подела је мањак љубави. Али прво и најважније: то није мањак љубави према ближњем, него мањак љубави управо према Богу, и отуда су духовне очи човекове потамнеле, те он више не препознаје свог Небеског Оца. Свакако, само чисти срцем у бистрини свога срца виде Бога, док они који не познају Бога, не знају, тј. не препознају своју браћу. Другим речима, узрок подела и раскола првенствено је у различитим мишљењима о Истини. Подела хришћанског света има првенствено догматски смисао. То је увек подела у вери, у самом опиту вере, а не само у формулацији и вероисповедању. И отуда се подела превазилази не толико уљудношћу и братском љубављу, колико споразумевањем и једномислијем – духовним просветљењем, у јединству Истине. Треба снажно истаћи: премало је јединства љубави и у љубави. Умесно је волети и непријатеља, па чак и непријатеља Истине – морамо их волети управо као браћу и потрудити се око њиховог спасења и присаједињења заједници и уподобљавања Христу. Но, било како било, таква љубав још увек не порађа истинско јединство. Тешко да је могуће истинско јединство у љубави без јединства вере и у вери. Сматра се да су у основици раскола разлике у мишљењу, различито гледиште и схватање. Управо из тог разлога раскол се не може истински превазићи тек сенти-

менталном братском љубављу и послушношћу, него само договором по основним питањима. Унионистички морализам сам по себи садржи сопствене „догматске“ премисе. Прећутно се сматра да нису постојали, нити постоје прави разлози за раскол, да је сав тај разлаз само трагичан неспоразум, у смислу да су разлике у мишљењима изгледале непомирљиве само због недовољне љубави према другоме; не услед неспособности колико због недостатка жеље да се разуме како, упркос свим разликама и

Отац Георгије Флоровски

разнообразју, постоји довољно заједничког и слагања око онога што је најважније. Истицање „најважнијих“ тачака је врло спорна премиса, па се предлаже разматрање спорних тачака као несутинских како би се избегло неслагање. У овом смислу „морализам“ је увек нека врста догматског минимализма, ако не и прави „адогматизам“. То се изродило из, назовимо то, догматске неосетљивости, и равнодушности, или кратковидости. Неко може рећи: изродило се из неприродног занемаривања Истине и супротстављања Истине Љубави. Међутим, само у Истини постоји права и духовна љубав, а не тек нека душевност и учмалост.

Строго говорећи, морализам је догматски конструкт, неко по-

себно „вјерују“ у коме насупрот сиромаштву позитивног садржаја стоји одлучност негирања. Тако, морализам не издиже толико сам себе изнад подела, колико се навикава да на њих гледа са висине. Тешко да је то доказ братске љубави, мада донекле показује једноставно поштовање према вери ближњег, која се у интерпретацији минималисте своди на ниво личног мишљења или тек на гледиште, те је као таква толерисана и прихваћена. У таквој интерпретацији нема ни довољно искренности. „Морализам“ је позив на јединство у сиромаштву, осиромашењу у невољи – не сагласје, него споразумевање у покоју. То је изједначавање у немоћи, у складу са ослабијим заједничким имениоцем. Оваква врста решења је понекад прихватана из равнодушности, као средство за познање Истине. Често је могућност заједничког значајног суда о догми, или само о метафизици, позивала у сумњу, а саме догме су прихватане у моралним или моралистичким симболима или постулатима. Тада, наравно, на подручју сумњи и неодлучности није неопходно постићи јединство мисли и споразум. Неретко се људи крију у минимализму из страха и маловерја, у очајању од постизања договора по питањима о којима је било највише препирки и неспоразума. Једном речју, морализам је уздржавање, али не толико у смирењу и подвижништву, колико у равнодушности и сумничењу. Међутим, може ли постојати јединство у порицању или сумничењу? Сједињење и заједништво морају се тражити у богатству и пуноћи, а не у осиромашењу. То значи: не кроз повлађивање и прилагођавање најслабијима,

већ успињањем стремећи ка најјачима. Даје нам се, и дат нам је, само један образац и пример – Христос Спаситељ.

Постоје питања неслагања на која Црква није дала и нема једноставан одговор. Било како било, овде је искључена претерана скептична двомисленост, и утешно „не знамо“ такође је неумесно. **Наиме, пуноћа визије је стварно дата првобитно у опиту и свести Цркве, и треба је једино препознати. А за то препознавање потребан је максимализам, што значи – јединство у вери, а не тек јединство у љубави. Али јединство у вери још увек не значи јединство Цркве, јер јединство Цркве је, пре свега, јединство живота, тј. јединство и заједничарење у Тајнама. Истинско јединство може бити остварено**

само у Истини, тј. у пуноћи и моћи, не у немоћи и неводљивости. У истоветности мистичког опита живота, у пуноћи „нераздељиве вере“, у пуноћи тајни. Право јединство може бити само то јединство тајни, са свом пуноћом њихове јерархијске и теургичке стварности, пошто је то јединство у Духу, истинско „јединство Духа“. Уз то, постоји још једна мана „морализма“ – у њему је сувише много самозадовољства и оптимизма. Помирење се чини као на дохват руке, као могуће и лагано, пошто нема довољно збиље и храбрости у самом схватању тога шта је подела. Морализам је недовољно трагичан, а трагичност се не може уклопити у границе моралности, чак ни моралне трагедије, и то је најјаснији доказ ограничености морализма

као таквог. Сједињење је могуће само кроз опит и подвиг решавања нерешених питања, а не уздржавањем од њих и избегавањем да се решавају. Овде преостају извесна питања која треба изнаћи и дефинисати, а сама подела сведочи о постојању таквих питања. Проблематичност поделе и схизме постоји; немогуће је порицати или је заменити сентиментализмом. Постоји стварна апорија према јединству; то је тешка стаза. Пут је тежак, „брдовити пут“ – пут храбрости и смелости.

*Приредио: Бојан Чечар,
протођакон*

Преузето из књиге: „Екуменизам“ од Георгија Флоровског објављеној у издању Издавачке куће Епархије зворничко-тузланске „Синај“ Бијељина

ЛИТУРГИЈСКО БОГОСЛОВЉЕ

СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ИКОНА ЦАРСТВА НЕБЕСКОГ

Када говоримо о светој Евхаристији, морамо нагласити да у Православној цркви не постоји света тајна Евхаристије као једна од седам тајни међу другим тајнама, него постоји света Евхаристија као Литургија, као Божанствена „Служба цијеле Цркве“.¹ Света Евхаристија је икона Царства Божијег и њу као такву види Предање наше Цркве, насупрот традицији западних хришћана који свету Евхаристију виде, не као икону будућности, него као икону прошлости. Света Евхаристија излази из садашњег свије-

та и историје, живи и креће се у Есхатону. Њена истинска домовина јесте Царство Божије, а не овај свијет. И „као што је Евхаристија икона будућих ствари, дакле Царства Божијег, тако и сама Црква јесте и треба да буде икона Есхатона“.²

Црква као литургишућа заједница вјерних, који у Духу Светоме образују Тијело Христово, мистириолошки садржи у себи и пројављује свецијели домострој Свете Тројице, очигледну богочовјечанску Христову икономију спасења свијета, чињену на дјелу и у пракси, јер

је „Литургија највеће дјело Цркве. Она је истовремено и саборна пракса Цркве, којом се ми приопштавамо, причешћујемо се и заједничаримо у самом тијелу Цркве и пуноће Богочовјека Христа“.³ Човјеков живот у Рају је био Божија Литургија. Са анђелима је саслуживао Светој Тројици, а падом у егоцентризам изгубио је могућност да приноси себе, и са благодарношћу да приноси свијет Богу. Изгнавши сам себе из рајске Литургије, он се обрео на земљи као нелитургијско биће. Оно што је имао по икони Божијој није дејствовало,

¹ Епископ Атанасије Јевтић, „Литургијски живот – срж црквеног живота“ у: Трпеза Господња, Цетиње 1996, стр. 8.

² Митрополит пергамски Јован, „Света Евхаристија и Црква“ у: Литургијско богословље, Београд 2013, стр. 22.

³ Протојереј-ставрофор др Драгомир Сандо, Богослужење као основа образовања и васпитања у Цркви, Београд 2009, стр. 20.

јер су у њему остали само остаци и искре од литургијности коју је имао прије пада.⁴

Сва чудесна дјела која је Бог извршио да би човјека, након његове непослушности, вратио у Свој Дом и опет га учинио Својим укућанином, називају се заједничким именом – божанска икономија или божански домострој. Домострој Бога и Спаса нашега о човјеку јесте Божији позив и призив човјеку да се врати Њему из свог отпадништва, и његов повратак у присност са Богом, из отуђења насталог због непослушности. Овај „Догађај нашег спасења у Христу ми доживљавамо у божанственој Литургији и за њега њоме благодаримо Богу“.⁵ Божанствена Литургија је за нас мјесто гдје се, на најинтензивнији начин, сједињујемо са Христом и узрастамо у *Образ и Подобије Божије*. Литургија је мјесто сјећања, али и живог учешћа, како у спаситељској Жртви Христовој на Крсту, тако и у цијелом Његовом земаљском животу. „Литургија је оно што нас највише одређује као Цркву, што наглашава наше стварно учешће у Царству Божијем, учешће које почиње још у овом животу, а наставља се за сву вјечност“⁶. Литургија је мјесто гдје су прошлост, садашњост и будућност збрани за нас у свом коначном смислу и значењу.

Црква није некаква организација, него нови народ Божији. Црква није култна религија, него **Литургија**, која обухвата цијелу творевину Божију. Црква није учење о загробном

свијету, него радостан сусрет са Царством Божијим. Она је „тајинство свијета, тајинство Спасења и тајинство Христовог зацарења“.⁷ Литургија је мјесто нашег стварног сусрета са Христом Спаситељем. „Ту се, у очекивању Празника Царства Божијег, савршава тајна брака Христа и Његове Невјесте – Цркве“.⁸ Сједињујући се у Литургији са Христом ми се, заправо, сједињујемо са свом нашом браћом и сестрама у тајни Цркве. Света Литургија је свештено дјело Цркве у цјелини, клира и народа заједно, и у овом дјелу учествује

свеукупна Црква, јерархијски и по вољи Божијој устројена, и сви сарађују у вршењу богослужења и сви убирају плодове духовних добара и дарове Духа Светога, који проистичу из његовог вршења. „Њено служење је репрезентативно, јер пред било којим жртвеником Божијим да се врши, и на било којој тачки у васељени, и у било ком временском тренутку садашњости, у ближој или даљој прошлости, или ће се ова Тајна вршити у будућности, надилазе се границе

времена и мјеста“.⁹

Сви догађаји које прослављамо у нашој Цркви постављени су у новом времену које се преобразило у свјетлости Васкрсења Христовог. „Унутра, у светој Литургији, доживљавамо саборно јединство са браћом и са свим створеним у средишту Тијела Христовог, богочовјечанског живота Господњег“.¹⁰ Том богочовјечанском тијелу припада и Пресвета Дјева Марија и сви свети наше Цркве. Сходно томе, током божанствене Литургије постајемо причасници збора анђела, појемо са

серафимима, и зато нам Свети Јован Златоусти савјетује: „Помисли ко све са тобом поје и то ти је већ довољно да би био будан. Довољно је да се сјетиш да си удостојен да пјесмама, заједно са бестјелесним силама, славиш заједничког Господа свих, иако си одјевен у тијело и чврсто везан за плот“.¹¹ Заједно с анђелским силама у божанственој Евхаристији учествује и

4 Сравни: Архимандрит Георгије Капанис, „Човек – литургијско биће“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 195.

5 Јеромонах Григорије Светогорац, „Божанствена Литургија“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 16.

6 Протојереј Стенли Харакас, Живети Светом Литургијом, Цетиње 2000, стр. 36.

7 Протојереј Александар Шмеман, Евхаристија, Манастир Хиландар 2009, стр. 188.

8 Оливије Клеман, „Тајна божанствене Евхаристије“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 58.

9 Јован Фундулис, „Телургијски карактер Свете Литургије“ у: Литургијско богословље, Београд 2013, стр. 91-92.

10 Протојереј Антоније Алевизопулос, „Литургијски етос“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 285.

11 Сравни: Јеромонах Григорије Светогорац, „Тумачење Божанствене Литургије“ у: Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа, Београд 2007, стр. 559.

хор светих. „Око жртвеника, у близини Христовој, нераздвојно се налази и сабор светих“, каже Свети Дионисије Ареопагит.¹²

Свака света Литургија је **Пасха Господња**, којом се обухвата и сједињује све што је на небу и на земљи, сва бића и сви људи, све вријеме и сва вјечност. И не само да формално обухвата, него је „света Литургија у сржи својој раскриће есхатолошке пуноће тог јединства свих и свега у Христу; она је истински предокушај и антиципација онога што ће нам се дати у Царству Христовом **непосредније** и потпуније“.¹³ Света Евхаристија је есхатолошко пројављивање Цркве овдје и сада, у њој се збива и остварује за нас „улазак у свијет и вријеме оног **Есхатона**, онога Посљедњег у нашој вјери што је Бог обећао и што даје онима који Га љубе, а што нам је припремљено и резервисано за сву вјечност. Она је тајна Сина Љубљенога и нашег богооблагодаћења у Љубљеноме, она је богочовјечанска тајна сједињења и јединства Бога и човјека у једноме Христу, у јединству Њега као Главе и Тијела, које је Црква Његова.“¹⁴

„Божанска Литургија Новог завјета је започела са Оваплоћењем Логоса и наставља се непрестано од стране Великог Архијереја.“¹⁵ Свака божанска Литургија која се врши на земљаним жртвеницима јесте, овдје у времену, учешће у надвременој вјечној Литургији. „Света Евхаристија иконизује Царство Божије, доноси Есхатон у историју“¹⁶, и зато треба

да се савршава са што већим торжеством. Црква у Евхаристији предокуша свој преображај у Царство Божије и своје поистовјећење с Царством Божијим. „Божанствена Литургија је човјеков пут да се сретне, да види, да општи са Богом“¹⁷ и на том путу сваки корак је у исти мах и крај и почетак. „Евхаристија је тајинство Царства“¹⁸, које се врши усхођењем и улажењем Цркве у небеско светилиште. Литургија се служи на земљи, што значи – у времену и простору „овога свијета“. Но, иако се служи на земљи, она се „врши на небу, у новом времену нове творевине“¹⁹, у времену Духа Светог.

Свака света Литургија је Пасха Господња, којом се обухвата и сједињује све што је на небу и на земљи, сва бића и сви људи, све вријеме и сва вјечност. И не само да формално обухвата, него је „света Литургија у сржи својој раскриће есхатолошке пуноће тог јединства свих и свега у Христу; она је истински предокушај и антиципација онога што ће нам се дати у Царству Христовом непосредније и потпуније“

Савршавање Евхаристије за нас осадашњује догађаје који чине прошлост и будућност свештене историје, и ми, узимајући учешћа у тој историји, бивамо изведени из кружног тока пале историје и уведени у ново вријеме Цркве, у коме „вјечност улази у вријеме и дејствује као непролазна садашњост“²⁰. Божанствена Литургија је, такође, мјесто гдје Црква потврђује себе као *Нови Народ*, гдје Црква објављује чињеницу да нас је наш одзив на Христово спаситељско дјело учинио учесницима у Царству

Божијем, што јесте искуство које почиње у овом животу, а достиже бескрајни врхунац у Вјечном Царству. „Хришћани кроз литургијско искуство, већ у овом животу предокушају од живота тог Вјечног Царства.“²¹ Налазећи се унутар свете Литургије, вјерник је превазишао свијет пропадљивости. Он живи и радосно кличе у бескрајним просторствима до којих не досеже пријетња времена и која су неизмјерно удаљена од тамнице простора. „Простор и вријеме и даље постоје, али се човјек тајно и тајанствено храни *сакривеном мánом*: храни се једном другом стварношћу, која претходи времену и надилази простор“.²²

Према томе, и када простор и вријеме престану да постоје, човјек ће у истој мјери моћи да живи. И живјеће. Сви који узимају учешћа у божанственој Литургији ступају ка Царству које почиње да се открива.

Евхаристија је средиште и источник духовног живота у Христу. У Евхаристији човјек савршено и потпуно заједничари са Христом. „Читава личност човјекова, у свим њеним димензијама, са свим психосоматским чулима и функцијама удионичари у дубинској заједници са Христом, бивајући преображавана и охристовљавана.“²³ У Евхаристији ми

12 Сравни: Григорије Светогорац, „Божанствена Литургија“, стр. 25.

13 А. Јевтић, исто, стр. 19.

14 Исто, стр. 13.

15 Архимандрит Георгије Капсанис, „Човек – литургијско биће“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 196.

16 Митрополит пергамски Јован, исто, стр. 34, 35.

17 Јеромонах Григорије Светогорац, исто, стр. 551.

18 А. Шмеман, исто, стр. 39.

19 Исто, стр. 169.

20 Панајотис Нелас, „Евхаристија – охристовљење живота и преображење творевине у црквену заједницу“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 256.

21 С. Харакас, исто, стр. 35.

22 Архимандрит Василије Гондикакис, Света Литургија отривење нове твари, Нови Сад 1998, стр. 119.

23 П. Нелас, исто, стр. 254-255.

додирујемо преображени свијет, улазимо на Небеса, дотичемо се будућег Живота. „Они који се причешћују те Крви“, говори Златоусти, „стоје скупа са ангелима, архангелима и вишњим силама, обучени у царску одежду Христову, имајући духовно оружје, они се облаче у самога Христа“.²⁴ „Евхаристија је пролаз којим се стиже до Трпезе у Царству Божијем“;²⁵ то је оно што нас уздиже у небо и чини нас учесницима божанске хране. Евхаристија, захвалност и слављење, основни је облик и садржина новог живота који нам је Бог даровао онда када нас је са Собом у Христу помирио. Евхаристија је Трпеза Господа Који долази у Цркву у Духу. Евхаристија је Јагњетова гозба, на којој ми, објављујући Његов Други славни долазак, пијемо и једемо са Њим, и Он куша са нама ново вино у Царству Своме, и сваки пут у Евхаристији ми очекујемо Његов долазак к нама. Евхаристија је „Трпеза Господња“ која се савршава у „Дану Господњем“.²⁶ Евхаристија је предокушање, антиципирање оног истинског есхатолошког Царства Христовог,

24 Сравни: Протојереј Георгије Флоровски, „Евхаристија и саборност“ у: Трпеза Господња, Цетиње 1996, стр. 182.

25 Александар Шмеман, Евхаристијско богословље, Београд 2011, стр. 103.

26 Протојереј Николај Афанасјев, Трпеза Господња, Цетиње 1996, стр. 43.

оне Вечере или Свадбе Царевог Сина у Дому Очевог.

Божанствена Литургија, кроз коју се обавља света тајна Евхаристије, служи да би се остварило и изразило наше јединство као хришћана. Треба додати да Тијело и Крв Христова указују и почињу да остварују будућу димензију нашег постојања у Христу. Света тајна, како се она савршава на Литургији, јесте чин Цркве, којим се изражава и остварује сам њен живот пред Богом. „У евхаристијској Литургији ми смо више него игдје другдје Црква, јер остварујемо јединство са Христом, своје унутрашње заједништво и идентитет и са историјском Црквом и са Небеском Црквом која је вјечно Царство Божије.“²⁷ „Хришћанин није православан ако не живи литургијским животом. Света Литургија и богослужење нису просто само шанса, нешто што је у програму његовог живота, него живоносни калем на који се калем и који преображава цјелокупни његов живот, средиште, основ, почетак и крај. Само унутар „Твоје од Твојих“ у светој Евхаристији, човјек постаје истински човјек, дакле, биће које је по икони Божијој.“²⁸

Евхаристија представља израз нашег живота у Цркви, и

27 С. Харакас, исто, стр. 32.

28 Г. Капсанис, исто, стр. 198.

зато је неопходно да је прихватимо као живот и дјелање. „Наш живот – то је заједнички живот, и наше дјелање је заједничко дјелање“²⁹, а то и јесте оно што смо изгубили и што, прије свега и изнад свега, ваља повратити. Недјељна Литургија, као и Литургија на велике празнике, представља образ „Трпезе Господње“ у „Дан Господњи“. Евхаристијско сабрање у први дан недјеље идеално остаје сабрање свију на једно исто, независно од броја његових учесника. Зато смо дужни да прије свега настојимо да сви узму учешћа у недјељном евхаристијском сабрању. Дужни смо и да стекнемо снажну свијест о томе да су само причасници удионици „Трпезе Господње“.³⁰ Свети Јован Златоусти у том погледу јасно говори и поручује: „Да не бих био узрок још веће ваше осуде, преклињем вас да не одлажете свето Причешће, већ да учините себе достојнима, како долажењем у цркву, тако и приступањем олтару. Реците ми, ако би вас иједан цар позвао, зар не бисте учинили све да вам се допусти да обједујете са њим? Бог нас је позвао на небо, за трпезу великог и чудесног Цара, а ето, ми одуговлачимо и оклијевамо умјесто да пожуримо и потрчимо како бисмо стигли тамо! Шта је онда нада за наше спасење? Ми не можемо пребацити кривицу на нашу слабост или недостојност. Не можемо кривити нашу грешну природу, јер нас је Бог позвао онакве какви смо. Само нас наша љеност ... и ништа осим тога ... чини недостојнима“.³¹

Божанствена Литургија је

29 Н. Афанасјев, исто, стр. 29.

30 Исто, стр. 150.

31 Сравни: Свети Јован Златоусти, „Шта оци Цркве кажу о Евхаристији“ у: О Литургији, Београд 1997, стр. 95.

искупљење и спасење, али је она и Царство. Доносимо све што имамо, хлеб и вино, као нашу храну и пиће, и полагамо их пред ноге Његове, на свети Жртвеник, и молимо, и призивао, и преклињемо: да од Оца дође Дух Свети Утјешитељ и да их учини Тијелом и Крвљу Самога Господа и Спаситеља Христа, и да нас учини причасницима, тј. заједничарима Његовим, сада и овдје, а још присније и непосредније у невечерњем дану Царства Његовог.³² „Литургијски хришћанин живи у јединству вјере и живота, божанског и човјечанског, тварног и нетварног, живих и упокојених, садашњег и будућег вијека, своје личности и других личности.“³³ Циљ Литургије је да нас све окупи, и у себи и са собом, и са другима, и са Богом, да нас све Духом Светим надахне, одушеви, оживи, обједини, и да тако даље наставимо ка Царству Божијем.³⁴ Циљ је

32 Сравни: Јеромонах Атанасије Јевтић, Предавања о Литургији, Манастир Жича 2008, стр. 73.

33 Архимандрит Георгије Капсанис, исто, стр. 197.

34 Сравни: А. Јевтић, исто, стр. 258.

да, причешћујући се овим Даровима, већ овдје и сада се причешћујемо Царством Небеским. Јединствена сврха Литургије је да нам открива Царство Божије. Царство је оно чега се ми вјечно сјећамо, а сјећање Царства Божијег је извор свега осталог у Цркви.

Божанствена Литургија је за нас мјесто гдје се сједињујемо са Христом и узрастамо у Образ и Подобије Божије. Литургија је мјесто *сјећања*, али и живог учешћа, како у спаситељској Жртви Христовој на Крсту, тако и у цијелом Његом земаљском животу. Литургија је оно што нас највише одређује као Цркву, што наглашава наше стварно учешће у Царству Божијем, учешће које почиње још у овом животу, и наставља се за сву вјечност. „Литургија је мјесто гдје су прошлост, садашњост и будућност збрани за нас у свом коначном смислу и значењу.“³⁵ Литургија је мјесто гдје ми препознајемо Христа као свога Учитеља, или, боље речено, Он

35 С. Харакас, исто, стр. 36.

препознаје и грли нас као Своје, како наглашава Свети апостол Павле (ср. Гал. 4,9). Зато и пјевамо послије учествовања у заједници с Тијелом и Крвљу Христовом на Литургији: „Видјесмо истинску свјетлост и примисмо Духа небеског“. Гледајући у истинску свјетлост и примајући Духа Светог, ми Га, истовремено, молимо да нас „учини достојним да још присније општимо с Њим у непролазном Царству Његовом“.³⁶

Света Литургија је централна и најважнија света тајна наше Цркве, сам њен живот и раст и њено савршенство у Христу. Сви други свештени обреди и тајне представљају само припрему за учествовање у Литургији и добијају у њој своју пуноћу. То је тајна Новог завјета, нова Пасха, коју празнује народ Божији и кроз њу прелази из смрти у живот.

мастер теолог Радмило Радовић, протонамјесник

36 Сравни: Протојереј-ставрофор др Драгомир Сандо, Богослужење као основа образовања и васпитања у Цркви, Београд 2009, стр. 15.

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ И ДИЛЕМЕ

ПЕТАР МАМОНОВ: У ГРОБУ НЕМА ЦЕПОВА. ШТО СИ САКУПНО У ДУШИ, СА ТИМ ЋЕШ И ЛЕЖАТИ!

1. Љубав није осјећај, то је врлина. То је количина добра које чинимо, без обзира на примање. Кад то чиниш тек тако. Баки у подземној уступиш мјесто. Не треба према њој да осјећаш нешто, треба дјеловати, радити.
2. Учини некоме нешто добро, без користи, али сваки дан. Све вријеме буди у плусу, у позитиви. Видјећеш како ће ти срце оживјети! Може се живјети потпуно другачије. Знаш, као у подземној на покретном степеништу. Оно иде доље, а ти треба да идеш горе, све те води доље али ти идеш
3. Постави себи једно питање: „Зашто живим?“. Само то, стварно се запитај. Мислим да, ако ником није било добро што сам данас живио, да ми је дан прошао узалуд.
4. Требало би сви ми, а ја прије

Петар Мамонов

свега, да научимо себи рећи “не”.

5. Лако је рећи – тешко је учинити. Тешко. Али ако се јако трудите, схватите да једноставно нема другог начина живота, онда успијевате.
6. Не опростити ономе ко те је увриједио – је исто као љути се на неку ствар, од коју си се ударио. Ти си крив; али те толико боли да удараш или

бацаш ту ствар на под. Па шта? Само ти може рука помодрити или да она одскочи од пода и удари те по челу! Увреда је паклено стање: ни гдје не да мира.

7. Живот понекад удари, али ти удари су лијекови.
8. Научите да губите и не жалите због тога.
9. Морамо знати да све лоше мисли нијесу наше, од ђавола су. Наше су добре. Значи себе треба вољети. Али себе – првобитно замишљеног. И све блудно, похлепно – није моје. И – бива лакше. Све туђе почињеш да тјераш.
10. По мом мишљењу, светац се разликује од грешника по томе што је научио да воли.
11. Ако смо направили 9100 корака од Бога и један корак ка Богу, онда се крећемо.
12. Дух ствара облике за себе. Не може се бити лош човјек и

добар писац.

13. Без љубави човјек жив умире – живи леш. Хода, ради свој посао, обавља своју дужност, али се гуши.
14. Ми се интересујемо за то како је у Бангладешу, како је у Јапану након земљотреса. Који земљотрес?! Код свакога од нас је земљотрес унутар. Човјек тоне у ријеку. Вришти: “Упомоћ!” А кажу му: “Знаш, у Јапану ...”
15. Ако радиш добро и откриваш то пред људима, онда се добро није десило.
16. Исправно кажу: У гробу нема џепова. Што си сакупио у души, са тим ћеш и лежати! Човјеков живот је као зрак. Човјек има почетак и нема крај! Разумијете, како је интересантно!

Презето са сајта:
www.vidovdan.org

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ И ДИЛЕМЕ

БОЛЕСТ – ПУТ ДО ИСЦЕЉЕЊА

Здрав има хиљаду жеља, а болестан само једну. Болест је авет од које сви зазирамо. Неко од ње стрепи, а неко је упркос константној нелагоди упорно игнорише - неко је гледа право у очи, али ништа не може да одгонетне осим тескобе и бола које сваку болест прате. Нема човека који јој се радује и који је разуме. Опет, има и оних који, када им покуца на врата, храбро је примају, грле је, друже се са њом. Ми им се чудимо и само констатујемо: „Болест га је оплеменила. То је сада други човек!“ Нико са њом неће да истерује правду,

јер сви знамо – чим је ту, она је у праву.

Одрицање

Губитак здравља посебно нарушава и отежава наш свакодневни живот. У зависности од тежине и излечивости болести, свака болест захтева посебно прилагођавање, не само због болних и непријатних симптома, страха од неопходних медицинских третмана и крајњег исхода болести, већ и због ограничавања наших активности и одрицања од неких послова или уобичаје-

ног начина живота. Међутим, супротно општеприхваћеном мишљењу, чак нас ни најтеже болести не чине трајно несрећнима или очајним.

Дијагноза није пресуда

Болест опасна по живот може нас присилити да добро преиспитамо премисе на којима почиња наш живот. Тако се можда можемо ослободити неких важних предрасуда, и почети да живимо испуњенији и смисленији живот. Човеку заиста може помоћи, ако на дијагнозу једноставно гледа

као на врсту процене. Имено-вање болести не обухвата цео живот нити дефинише његов крај. Дијагноза није пресуда, а болест је процес који понекад морамо проћи да бисмо стигли до исцелења. Иако нема сумње да нас болест наших ближњих тешко погађа, никако не бисмо смели да, тражећи одговор на питање: „А зашто нас је тешка невоља снашла?“, својим ставом и понашањем занемарујемо оболелу особу и њена осећања, мислећи на себе, своју тугу и нарушене планове.

Оздрављење неће бити могуће све док не схватимо да осим јединог Исцелитеља душа и тела наших, ми једни другима пружамо здравље. Да имамо свест о томе како је вредност онога што

можемо пружити једни другима, једнака вредности онога што пружају стручњаци.

А зашто баш ја?

Смрт, болест, али и друге невоље, посебно оне које нас директно погађају, често нас доводе у недоумицу: „А зашто баш ја?“ или „Зашто баш моје дете, супруг, мајка или отац?“ Заиста је занимљиво да нико не пита: „А зашто не ја? Зашто неко други?“

Уместо што се питамо „А зашто баш ја?“ боље би било да видимо шта из читаве неповољне ситуације можемо научити. Како нас то може учинити бољима, пожртвованијима, стрпљивијима и ближим неким вишим вредностима.

Сусрећући се са децом оболелом од рака, митрополит Николај (Хациниколау) пише следеће: Пре неколико дана пришла ми је једна млада девојка чије кандило живота полако гасне. У њеном неподношљивом болу разазнавао сам и наду. У њеним сузним очима радост, снагу и мудрост.

„Желим да живим“, рекла ми је. „Али, нисам дошла да бисте ми Ви то потврдили. Дошла сам да ми помогнете да спремна одем са овог света.“

„Ја сам свештеник живота, а не смрти“, одговорих јој. „Због тога и желим да живиш. Али, дозволи ми да те нешто питам: Да ли у свом страдању некад постављаш питање: Зашто мени, Боже мој?“

„Не разумем Вас, оче“, рече ми. „Ја постављам питање: Зашто да не мени, Боже мој? И не чекам смрт своју, него очекујем просветљење своје!“

Приредио:

Бојан Чечар, протођакон

Преузето из књиге:

„Срце ми чисто саздај Боже“, игуманије Матроне (Брдар) у издању Издавачке куће Епархије зворничко-тузланске „Синај“

Бијељина

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ И ДИЛЕМЕ

ЗАПОВЕСТ О РАДУ ЈЕ СВЕОБУХВАТНА

Прича о талентима

Одучавајући човека од сувишне бриге Христос је као пример наводио птице небеске: оне не сеју и не жању, не сакупљају у житнице, али их Отац Небески храни (в. Мт. 6: 26). Може се учинити да је то проповед о безбрижности. Они

људи који су посматрали живот пернатих птица рећи ће нам да није тако. Трагање за храном, савијање гнезда, храњење младунаца, бекство од грабљивица, прелетање у топле крајеве – све то птичји живот чини и пуним брига и тешким. Не ради се о безбрижности, већ о свакодневној зависности од

Бога. Птица ни на који начин не може да обезбеди себи будућност. Она нема ни пензију, ни друге социјалне гаранције. Она не може да изнајмљује савијена гнезда и да живи од камате. Не може да замрзне црвиће у фрижидеру. Птице раде свакодневно и само је у томе залог за то што их Бог храни.

Човек такође треба да буде активан целог живота. Рајска заповест да се „обрађује и чува“ говори о томе да Господ није створио сибарита, већ активно биће.

Ако, на пример, због сажаљења на научимо дете да ради (јер ће се, наводно, нарадити кад порасте), ова услуга ће личити на „услугу“ коју су кинески цареви чинили својим кћеркама. Да би истакли њихову племенитост чврсто су им завијали стопала, тако да су девојчице расле као наказе које нису могле да ходају. Затим су их цео живот носили на рукама и у носиљкама стављајући другима до знања да због свог порекла ништа не морају да раде, чак ни да ходају по земљи. И наша деца ризикују да стекну непоправљиву душевну наказност ако од малих година не буду намештала свој кревет, стављала судове у судоперу после јела, спремала играчке на своје место и тако даље.

Заповест о раду је свеобухватна. Она се односи на све, укључујући и оне који су рођени у богатој породици и којима имају све што им је потребно. Човек који се роди у таквој породици не треба да ради да би се

Заповест о раду је свеобухватна. Она се односи на све, укључујући и оне који су рођени у богатој породици и којима имају све што им је потребно. Човек који се роди у таквој породици не треба да ради да би се прехранио, него да би остао човек, као и због тога да би осећао самилост према онима који савијају кичму ради парчета хлеба.

прехранио, него да би остао човек, као и због тога да би осећао самилост према онима који савијају кичму ради парчета хлеба. Познати филантроп из XIX века доктор Ф. Гааз, који је осећао самилост према прогнаним затвореницима и желећи да искуси како је у њиховој кожи намерно

је прелазео огромна растојања у неуднобој одећи. Осетивши њихов бол као свој покушавао је да издејствује ублажавање судбине несрећника. Паметан милионер ће натерати сина да у току лета ради као поштар или да разноси пицу. И у том случају ће милионер бити сигурнији у то да кад одрасте син неће протраћити, него умножити наследство. Тако је, на пример, отац легендарног кијевског губернатора, свог сина пре него што му је оставио огромну уштеђевину, до тридесет година држао на ситним канцеларијским дужно-

стима. Рачуница се оправдала, Фундуклеј-млађи је умножио очев капитал и трошио га је изузетно мудро и човекољубиво.

***

Постоји једна прича о неком краљу који је доживео бродо-

лом заједно са женом и кћерком. Талас их је избацио на обалу у непознатој земљи. Тамо су, не знајући занат, почели да напајају туђе овце водећи живот сиромаша. Међутим, десило се да је краљ ове земље почео да тражи младу за свог сина. Изасланици су обишли краљевство,

видели су све девојке и изабрали сиротицу заслепљујуће лепоте, пастиреву кћерку. Принц јој је понудио руку и срце, али је девојчин отац поставио ултиматум: нећу ти дати кћерку, принче, док не научиш неки занат. Принц је негодовао, али се повиновао вољи будућег таста. Научио је да плете асуре. Исплео је два комада, па је опет дошао да проси девојку.

– Колико кошта једна асура?
– упитао је пастир.

– Два гроша, – одговорио је принц.

– За колико времена си их ис-

плео?

– За један дан.

„Четири гроша дневно...“ – помисли старац.

– Добро. Узми моју кћерку.

– Хвала, оче. Али ми сад објасни шта ће ти све то? Па ја сам принц. Треба да управљам земљом, а не да плетем асуре.

– Ех, синко, – одговори пастир. – И ја сам био краљ. Али да сам бар знао да плетем асуре после губитка царства моја породица би живела макар мало боље.

Ова прича се због своје универзалности може причати на часовима техничког образовања, историје, етике или на ваннаставним активностима.

Сви јеврејски младићи који су желели да се посвете изучавању закона морали су да науче неки занат. Управо тако је

апостол Павле научио свој занат (да прави шаторе), захваљујући чему га ништа није спречавало да благовести: хранио се трудом својих руку и никоме није давао повода да га прекори за користољубивост. Неколико година је живео у Арабији хранећи се својим занатом, који је толико потребан у свакој бедуинској породици. О томе у Писму има само неколико речи: „Отидох у Арабију, и опет се вратих у Дамаск (Гал. 1: 17). Иза ових штурних речи крију се године аскетског живота, молитава, и изучавања Писма.

„Речи закона немој претварати ни у златни венац, ни у лопа-ту,“ – говорили су вероучитељи. Односно, немој претварати Божанско Писмо ни у начин да се

прославиш, ни у средство да зарадиш.

Ове речи су актуелне и у наше време. Епоха доноси својеврсну социјалну наруџбину. Друштву су потребни свештеници-лекари и свештеници-педагози, како ради дубљег продирања клира у живот света, тако и ради веће независности свештеника од прилога народа за службе и требе.

***

Кад би човек био потомак мајмуна никад не би јео хлеб. Не само зато што се не би се-тио. Просто не би имао разлога да тако тешко и напорно ради како би се најео. Било би му брже и лакше да бере оно што виси на дрвету и да копа оно што расте из земље.

Хлеб је храна на коју је човек највише навикао, а истовремено је храна која се најтеже прави.

Цео људски живот је смеша тешког и укусног, тешког и лепог. Огроман труд се крије иза светлости обичне електричне сијалице или иза млаза воде са чесме. Треба да ценимо овај труд, а најбољи начин јесте да сами радимо.

Лако је исфлекати оно што је мама опрала. Оно што је човек сам опрао и испеглао чува брижљивије и нерадо прља.

Преузето са сајта:

www.pravoslavie.ru

(српска верзија)

Протојереј Андреј Ткачов

Са руског Марина Тодић

18 / 07 / 2019

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ И ДИЛЕМЕ

27

РЕВНОСТ И ФАНАТИЗМ – КАКО ИХ РАЗЛИКОВАТИ

Ревност је једна од главних хришћанских врлина и особина које треба да посједује добар хришћанин. Христос похваљује ревност и ставља је понекад упоредо са свим другим врлинама. Насупрот ревности, љеност је један од највећих гријехова. Господ тражи да умножавамо таланте које имамо, а не да их закопамо у себе и вратимо онакве какве смо добили. Слугу који је тако урадио Христос назива „злим и лијеним слугом“ (Мт 25, 26).

Од нас се тражи, не само да не чинимо зло, него да чинимо добро, тражи се позитиван животни садржај. Свети апостол Павле каже: *Не будите лијени, будите духом ватрени, Господу служите* (Рим 12, 11). Господ поручује: *О да си студен, или врућ. Тако по-*

Фанатизам је, такође, вид ревности, али не по разуму. Свети апостол Павле каже за ондашње фанатике, Јевреје: Свједочим им да имају ревност за Бога, али не по разуму (Рим 10, 2). Фанатизам је потреба да се другима силом наметну одређена животна гледишта и да се они натјерају на неке поступке. Такви су били књижевници и фарисеји, који су проходили море и копно да нађу једног сљедбеника и правили га сином пакла горим него што су они (Мт 23, 15). Они су на плећа људска товарили бремена тешка и незгодна за ношење, а прстом својим нису хтјели да се прихвате бремена (Мт 23, 4). Фанатик је ревностан за свој рачун, да би га други хвалили. Постоји и вид фанатизма који оци називају прелест.

што си млак, избљуваћу те (Отк 3, 15-16). На другом мјесту каже: *Дођох да бацим огањ на земљу; и како бих желио да се већ запалио!* (Лк 12, 49). *Од времена Јована Крститеља до сада Царство Небеско с напором се осваја и подвижници га задобијају* (Мт 11, 12).

Постоји више врста ревности.

Ревност у вјери је красила велике свете оце који су много трпјели зато што су бранили свету вјеру од јеретика, оних којих су је кварили. Постоји и ревност за правилно вршење богослужења и његову редовност и поредак. Та ревност нарочито треба да краси свештенослужитеље. Постоји

и ревност за породицу, ревност у послу који обављамо, ревност у молитви. У свему што човјек ради треба да буде ревностан, а не половичан.

Фанатизам је, такође, вид ревности, али не по разуму. Свети апостол Павле каже за ондашње фанатике, Јевреје: *Свједочим им да имају ревност за Бога, али не по разуму* (Рим 10, 2). Фанатизам је потреба да се другима силом наметну одређена животна гледишта и да се они натјерају на неке поступке. Такви су били књижевници и фарисеји, који су проходили море и копно да нађу једног сљедбеника и правили га сином пакла горим него што су они (Мт 23, 15). Они су на плећа људска товарили бремена тешка и незгодна за ношење, а прстом својим нису хтјели да се прихвате бремена (Мт 23, 4). Фанатик је ревностан за свој рачун, да би га други хвалили. Постоји и вид фанатизма који оци називају прелест. То је кад неко нагло жели достићи узвишену духовна стања без труда око очишћења и без смирења. Такви на себе узимају подвиге које не могу изнијети и оштећују своје здравље остајући без икаквих духовних плодова. То би било на примјер кад би неко ко ниједног дана никад није постио покушавао да седам дана ништа не једе и не пије, или чак више, читајући да су тако неки подвижници чинили.

Свједоци смо у наше вријеме и једног нарочитог „православног“ фанатизма. Ти фанатици себе зову зилотима, то јест ревнитељима. Они су убијеђени да бране праву вјеру од јеретичких насртаја и у име тога себе и оне који им повјерују свјесно одлучују од једне свете саборне апостолске и православне Цркве. Позивају се на оце који су у про-

шлости штитили вјеру од правих и озбиљних опасности, као што су Свети Максим Исповједник, Свети Марко Ефески и слични. Међутим, они заборављају да ти светитељи једног јединог дана нису били ван евхаристијског општења са заједницом Црквом и да им је најмање падало на памет да себе изопштавају. Они то нису признавали чак ни кад су их други изопштавали. Зилоти су људи који мијешају форму и суштину и не желе да се информишу ни о најосновнијим стварима. Занима их само да они буду у праву. Једино што је похвално, за разлику од фанатика који су изашли из других религија, јесте то што нису насилни, бар не физички, али су срушили једну лијепу традицију којом смо се поносили – да се од 1054. године ниједна секта није изњедрила из православља, осим раскола који су углавном увијек били превазилажени јер нису уносили новине у учења и нису нарушавали апостолско прејемство.

Међутим, често се критика зилотизма, не само као покрета, већ и као начина размишљања и вјеровања, изроди у нешто сасвим супротно. С обзиром да зилоти себе називају ревнитељима, понекад се свака ревност „изобличава“ као зилотизам, а напријед смо видјели да је ревност једна од главних хришћанских врлина. Свакако да у вјери треба бити ватрен, али та ватреност треба да буде по разуму и да се прије свега своди на лично покајање и исправљање, уз послушност, како црквеним властима, тако и духовнику.

До сад смо говорили шта јесте фанатизам, а сад да видимо шта није. Фанатизам није кад неко пости све постове које је Црква прописала и на начин како их је прописала. Фанатизам није

ни то кад неко редовно иде на службу Божију, већ што чешће иде то је боље, био он монах, или породичан човјек. Фанатизам није ни то ако неко има потребу да се чешће исповиједа и тежњу да се, са припремом и расуђивањем, редовно причешћује. Фанатик није ни особа која се код куће често моли Богу, ако при томе не занемарује друге своје обавезе. Најзад, фанатизам није ни то што ми хришћани вјерујемо како је наша вјера једина истинита и што се придржавамо свих њених догмата ако при томе друге не тјерамо да тако мисле, али им као браћи свједочимо своју вјеру. Данас се чак фанатичима сматрају и људи који вјерују, али озбиљно, у васкрсење мртвих и вјечни живот, иако то стоји и у Символу вјере који смо сви исповиједили на крштењу. Фанатизам није ни спремност да дамо свој живот за вјеру, али фанатизам јесте спремност да узмемо туђи живот зато што та особа не вјерује као ми.

Поставља се питање: Да ли су светитељи које ми славимо били фанатици? Како је могуће да неко слави и хвали светитеље, а за исте ствари које су они радили куди своје савременике као фанатике? Није страшно бити „мимо свијета“, већ је страшно бити против свијета. Христос каже за своје ученике: *Нису од свијета као ни ја што нисам од свијета* (Јн 17, 14). Кад би били од свијета, свијет би своје љубио, али како нису од свијета, зато их мрзи свијет (Јн 15, 19).

Млака вјера је веома опасна. Она уљуљује човјека да је на правом путу ако оде трипут годишње у цркву и пости једну седмицу и причести се. Људи који живе потпуно безбожно бар су свјесни тога и често од таквих постају ревносни

хришћани. Господ није рекао: Љуби Господа Бога свога кад немаш да радиш ништа друго и са оно мало снаге што ти преостане кад све друго испробаш, већ: *Љуби Господа Бога свога свим срцем својим и свом душом својом и свим умом својим и свом снагом својом* (Мк 12, 30). Да ли нас ово Христос позива да будемо фанатици? Такође, Хри-

стос није рекао: Љуби ближњега свога кад имаш пара да не знаш у шта би их потрошио и времена кад не знаш шта ћеш са себе, већ: *Љуби ближњега свога као самога себе* (Мк 12, 31).

Дакле, да закључимо. *Нису сви Израиљци који су од Израиља* (Рим 9, 6). Треба се чувати крајности и држати се средњега пута, али треба знати и шта је

крајност, а шта средњи пут. Не треба никога ни на шта приморавати, никога ни за шта осуђивати, не треба у подвигу журити, не треба се на тренутна и мјестимична скретања у вјери саблажњавати, али у ономе што нас Црква учи треба бити ревностан и срчан, а не половичан.

Давор Арнаут, ђакон

ИНТЕРВЈУ

ЦРКВА НЕ МОЖЕ ДА ПОНУДИ НИШТА ОСИМ ЈЕВАНЂЕЉА

Митрополит псковски и порховски Тихон говорио је за „КП“ о великим пројектима Псковске епархије на Криму, успешној борби против алкохолизма и о томе на који начин привући омладину да се не бави само митинзима и хајпом на интернету.

Русија више није међу пет земаља у којима се највише пије

- Владико, крајем августа у Пскову је одржан антиалкохолничарски форум. Зашто управо овде?

- Псковска област је једна од најпроблематичнијих по потрошњи алкохола, управо зато је Министарство просвете овде одржало форум. Имамо солидно искуство – делатност црквено-друштвеног савета за борбу против опасности од алкохолизма. Он је основан пре 10 година на иницијативу Његове Светости патријарха Кирила. Председници овог савета смо академик Лео Бокерија и ја. На форуму су учествовали представници 40 региона. Заједно с губернатором Михаилом Ведерниковом у нашој области реализујемо пробни пројекат за стварање широког система пре-

венције међу децом и омладином. Имамо солидне методе које су се показале као ефикасне.

- А за алкохоличаре са стажем?

- У области ради добар рехабилитациони центар „Ручеј“ („Поток“), али је то посебан правац: не бих се прихватио ни специјалистичког лечења, ни рехабилитације, тиме треба да се баве стручњаци. А превентива је оно на чему можемо и треба да радимо.

- Зашто се у Русији традиционално тако много пије?

- Можда не знате, али по подацима СЗО Русија у последњих 10 година више не спада у пет земаља света у којима се највише пије. Да ли сте приметили да на улицама има мање омладине која пије, на пример, у Москви?

- Седе понекад на клупама, али су углавном старији. Моји познаници се жале да омладина сад одбија чашицу.

- Већ 10 година је у току програм који је покренут уз учествовање нашег друштвено-црквеног савета за смањење потрошње алкохола у РФ. Овај велики државни програм је тих година одобрио премијер Путин. Сећајући се кампање 80-их година могу да кажем да је тренутно у току тиха и можда једна од најефикаснијих кампања за борбу против алкохолизма у току целе историје Русије. И врло је добро што је готово незапажена, то нам је драго.

- Ви сте председник друштвеног савета Росалкорегулирања (Организација за регулисање потрошње алкохола). А које су методе овог програма?

- За ових 10 година спроведене су строге мере на спречавању продаје алкохола малолетницима. Забрањена је конзумација алкохола на јавним местима. Ограничено је време за продају

алкохола. Сећате се да је донедавно вотка могла да се купи и дању и ноћу, чак и на киосцима.

Узред речено, такође је обустављена продаја на киосцима. Повећане су акцизе, дакле, и цене, а то значи да је смањена приступачност алкохола: флаша вотке за 30-40 рубаља је донедавно била норма. Пиво је изједначено с алкохолним производима и одговарајућим акцизама. Јер мали број људи зна да се пиво продавало с олакшицама, као намирница. На телевизији је приказано мноштво спотова друштвене рекламе и филмова. И, наравно, повећавају се могућности за корисно коришћење слободног времена и бављење спортом.

- И какви су резултати?

- Постоји званична статистика Министарства здравља Русије. Пошто сам недавно морао да напишем реферат сећам се цифара. Захваљујући кампањи у току последњих година у земљи се битно смањила употреба алкохола с 15,8 литара по човеку 2008. године (по подацима СЗО је било чак 18 литара) на 9,7 литара етанола по човеку 2017. године, што одговара нивоу од 11,55 литара за лица која су старија од 15. година.

Русија је избила на прво место у свету по брзини смањења смртности и продуживања живота међу средње развијеним и високо развијеним земљама. У Русији је 2017. године остварен апсолутни рекорд дужине живота у целој историји земље, укључујући и совјетско време: 72,7 година.

Смртни случајеви услед тровања алкохолом су се по подацима Росстата смањили више од 3,5 пута, а број оболелих од алкохолизма за скоро 40%. Стручњаци СЗО су 2009. године

обавили истраживања и по прогнозама из 100 младића-матураната 2009. године – у Енглеској ће пензију доживети 90 људи, а у Русији само 40. По мишљењу стручњака, главни разлог за то је алкохол. Сада је то ствар прошлости.

- Али колико су ефикасне све ове методе и програми кад постоји појам као што је „сива“ производња алкохола и „сива“ илегална трговина?

- Постоје и други критеријуми објективне контроле. На пример, број алкохолних психоза. Јер, делиријум тремансу

У Псково-печерском манастиру се пуном паром одвија велики ремонт.

У помоћ долазе млади волонтери из целе земље.

Фото: Јерођакон Симеон/Православие.Ру

је свеједно где и како је алкохол купљен. Дакле: обољења од алкохолизма и алкохолних психоза су у периоду од 2008. до 2017. године опала 56%. Постоји још један критеријум.

У Русији, по подацима истраживања професора А. В. Немцова, 82% убистава почине људи који се налазе у стању алкохолне опијености. Број убистава на 100.000 људи се од 2008. до 2018. године смањило више него троструко. Могао бих да наведем још много примера. Али у сваком случају, захваљујући ефикасном владином програму који сам већ помињао, и напо-

рима друштва, заиста се одвија огроман општенационални рад. И занимљиво је да се све то одвијало и одвија без помпе, буке и друштвених потреса.

- Зар је могуће да све иде тако глатко?

- Наравно да није. Сад се лобира закон о продаји алкохола преко интернета. Дананоћно. То је веома опасно и може задати ударац свему ономе што је постигнуто у току последњих година. Не смемо то да дозволимо.

Како привући омладину без обзира на митинге и Јутјуб

- Како Црква може да привуче омладину која тежи ка уличним протестима и хајповану на Јутјубу? Каквим идеалима?

- Открићу вам једну тајну: Црква ни човеку, ни човечанству не може да понуди ништа осим Јеванђеља. И никога осим Христа. Ако вам неко каже нешто друго – не верујте. Ми заиста немамо ништа друго. Зато је оно што имамо најважније и најлепше у животу. Неко може рећи: јеванђељски идеали које проповедамо омладини једноставно нису занимљиви. Често то заиста и јесте тако. Али узрок

уопште није у омладини. А још мање је у идеалима. Он је у нама: или нисмо у стању да откријемо ове идеале, или наша дела не одговарају ономе о чему проповедамо. Све је једноставно. Никога не можеш да ухватиш за уши и одведеш код Христа. Сви слични покушаји се завршавају врло лоше.

- Али прва ствар која код вас у Печорама пада у очи јесте просто неки огроман број омладине, која ради свуда у манастиру. Знам да је у току, за наше време, велики омладински волонтерски пројекат.

- Реализујемо га заједно с Министарством културе. Две хиљаде добровољаца из преко 60 региона од Калињинграда до Камчатке, углавном омладина, долази код нас у току три летња месеца. Колико могу помажу нам у ремонту храмова под руководством стручњака, у неговању башти и цвећњака. Учествоју у раду на уређењу наших старих градова – Печора и Изборска. Узгред речено, волонтери су заједно с нашим монасима тако очистили и уредили центар Печора да се чак и староседеоци чуде и захваљују.

Зидине древног манастира. Фото: Јелена Чинкова

- Да ли су волонтери верници?

- Има разних, али углавном нису. Момци живе при манастиру недељу-две дана, раде по 4 сата дневно. Остало време је посвећено екскурзијама, спорту, кружоцима за рестаурацију, дискусијама, занимљивим сусретима и тематским предавањима. Али ми се чини да омладина пре свега жели да сама види шта се заправо овде дешава – у Цркви.

У манастирима, у умовима и душама православних хришћана, монаха и парохијана, због

чега су уопште овде? Што се тиче манастира – монаси живе као што су живели. Њих петнаестак цело лето ради заједно с волонтерима. Ако неко пожели да поразговара с њима они ће га пажљиво саслушати и одговорити на питања. Ништа нарочито. Једино што у најмању руку треба припремити преноћиште, храну, екскурзије и организовати слободно време за две хиљаде наших врло различитих, али верујте, дивних гостију. Међутим,

У Русији, по подацима истраживања професора А. В. Немцова, 82% убистава почине људи који се налазе у стању алкохолне опијености. Број убистава на 100.000 људи се од 2008. до 2018. године смањио више него троструко. Могао бих да наведем још много примера. Али у сваком случају, захваљујући ефикасном владином програму који сам већ помињао, и напорима друштва, заиста се одвија огроман општенационални рад. И занимљиво је да се све то одвијало и одвија без помпе, буке и друштвених потреса.

све се исплатило у сваком смислу!

Довољно је видети хиљаде коментара добровољаца на друштвеним мрежама да схватимо – пред нама су људи који су открили свет који им је био потпуно непознат. И ово откриће је судећи по њиховим коментарима, за многе од њих без преувеличавања било потресно, запањујуће, али безусловно срећно и радосно. Разуме се, нису „сви до једног постали црквени“, а хвала Богу, ми себи нисмо ни постављали такав фантазмагоричан задатак. Било је оних који су ушли у живот Цркве. Али сви, или скоро сви наши гости су на растанку с нама истакли да су код њих нестали уобичајени шаблони и непријатни стереотипи. Срећи су се с људима који заиста живе за Бога. И могу да доведу човека до Њега.

Прва ствар која у Печорама

пада у очи је огроман број омладине која ради свуда у манастиру. Фото: Јерођакон Симеон/Православие.Ру

- Код многих мојих познаника шаблони су нестали кад су прочитали ваш бестселер „Несвети, а свети“. Он је доживео већ 17 издања. Тираж износи скоро 3 милиона. Да ли сте очекивали да ће књига то доживети?

- Нисам очекивао, али ме то сигурно радује. Шта може

бити драгоцене за свештеника него кад људи кажу да су захваљујући књизи стекли или сачували веру?

УНЕСКО и велики ремонт

- Као митрополит сте се вратили у Псковску епархију где сте као младић кренули монашким путем. Шта је сад овде главно за Вас као псковског архијереја?

- Парохијски живот. У Псковској епархији има изванредних свештеника, али парохијана у храмовима има много мање него у другим одвајкада православним областима Русије. Нећу се упуштати у све разлоге. Али један од техничких проблема епархије је то што већина храмова нема парохијски дом. У ствари, то није само потреба газдинства: и школа веронауке, и курсеви за оне који желе да се крсте, и школа, и разговори

о Светом Писму, и омладински сусрети – то и много тога другог чини живот православне заједнице. За све то је потребан парохијски дом који треба да постане близак стотинама људи.

Градимо првих 8 таквих домова – то је важно. У епархији је започет рад службе доброчинства и људи су то осетили. Отварамо народне кухиње, сестринство за помоћ у хоспису и у болницама. Заједно с административним властима припремамо се за изградњу две средње школе од којих ће једна представљати наставак Псковске православне гимназије. Пројектујемо друштвено-спортски комплекс с породичним центром. Почињемо да градимо историјски парк „Русија је моја историја“ за Псков. Све то није нешто јединствено, већ је реализовано у многим епархијама. Само што ми у Пскову мало каснимо.

- Недавно су објављене информације о томе да је 10 старих споменика у епархији уврштено у објекте под специјалном заштитом Унеска. Многи сународници су изненада открили да је Псковска област необично занимљива, између осталог, и у овом смислу. Какав програм реализуете кад су у питању споменици којима раније није посвећивано довољно пажње?

- Ситуација везана за псковске споменике није једноставна. Многи се налазе у критичном стању, Направили смо програм за наредних 10 година и почели смо да га остварујемо. Предстоји нам много посла и он није нимало лак. Рецимо, у Псковско-печерском манастиру без преувеличавања под хитно треба решавати проблем обрушавања сводова и пећина. У току су припремни радови на решавању

истих проблема у Снетогорском и Мирошком манастиру. Намеравамо да оснујемо своје, псковске, радионице за рестаурацију и да школујемо стручњаке који би остајали код нас, у псковском крају. То је дугогодишњи и озбиљна пројекат.

- Да ли програм финансира федерални центар или ангажујете приватне мецене?

- Власник свих ових јединствених објеката је држава, зато

Владика Тихон

се надам да ће бити издвојена и финансијска средства. У рестаурацији могу учествовати и мецене. Међутим, засад нисмо добили никакав новац.

- Видим да је овде већ у току ремонт, свуда су скеле.

- Све радимо од својих средстава и уз помоћ манастирских добротинитеља. Иако су средства ограничена неки објекти се налазе у тако лошем стању да не смемо чекати.

- Мало је манастира у којима сам видела толико организованих група на екскурзији. Колико ми је познато, недавно је било неких конфликта?

- У току последње године живот нас је приморао да доведемо у ред рад службе за вођење екскурзија. У Пскову, у Печорама има професионалних водича. Међутим, има и изузетно ак-

тивних ентузијаста без квалifikације, да само чујете какве небулозе причају! Заједно са Псковским унверзитетом увели смо издавање државних лиценци за водиче. Прво су то доживљавали скоро као вапијући напад мрачњака на свету слободу говора. Међутим, комисија за издавање лиценци је поступала потпуно у складу са постојећим законима, осим тога, никога нисмо ограничавали: сви они који су то желели могли су да полажу испит, само да поседују знања на одговарајућем нивоу. Зато сад посетиоцима манастира више не пуне главу бесмисленим причама.

- Многи свештеници живе врло скромно, постоји ли разлика између њиховог живота у Псковској области, и рецимо, у Москви? Да ли помажете сиромашним свештеницима и њиховим удовицама?

- Истински самопрегоран свештеник је подвижник и трудбеник и у Москви, у псковском селу. Псковска епархија помаже и удовицама свештеника и нашим пензионерима – свештеницима, мирјанима који су радили у храму и потребитим парохијанима. Међутим, то се сад ради у многим епархијама. Наша Псковска треба да уради још много тога да би могла да помогне људима који данас трпе оскудицу.

„Драму за Крим сам писао у колима“

- На Криму се обавља велики рад на представи „Грифон“ по Вашој драми о шест историјских епоха Херсонеса. Како сте радили на њој и како реагују гледаоци?

- Као председник Патријаршијског савета за културу

бавим се хришћанским споменицима на Криму. Заједно с историчарима и археолозима припремио сам програм за Херсонес, за рестаурацију његових објеката и специјалан програм за просветну делатност. За 3 године је нешто већ урађено. Још 1914. године је замишљен, али није реализован пројекат музеја хришћанства у Херсонесу. Веома бисмо желели да га остваримо. То ће бити и научни, и музејски центар. Тамо се пројектује вероватно једини у Русији музеј антике и Византије. Планирани су позоришне сцене и представе везане за историју Херсонеса, с античком и византијском историјом.

- Неколиким ауторима је понуђено да напишу, а на крају сте Ви то морали да учините?

- Задатак није нимало једноставан, али је прилично примењен: у јединствену повест требало је повезати различите периоде историје Херсонеса, од антике до данас. Овде је важно да се не претера с патетиком, да се на занимљив начин гледаоцима исприча нешто о овом древном и за нас историјски веома значајном месту, где смо се, као што је писао руски филозоф Сергије Булгаков, „родили духовно и историјски“. А Ана Ахматова је полазећи од својих личних дечјих утисака једноставно говорила: „Херсонес је главно место на свету“. Грифон је један од симбола Херсонеса и Крима, у херсонеском музеју се чува стари приказ грифона који седи.

Овај лик је узет као основа, али смо се потрудили да направимо представу не само о месту које је свето за целу Русију, већ шире – о човеку, о његовом призивању, о ономе што је главно у животу. Гледаоци засад реагују

Прва ствар која у Печорама пада у очи је огроман број омладине која ради свуда у манастиру. Фото: Јерођакон Симеон/Православие.Ру

врло лепо. Колико знам, после два прва приказивања карте су распродате до краја сезоне. За успех представе су пре свега заслужни таленат и рад младог режисера Вјачеслава Игнатова и продуцента Саиде Медведеве.

- А како пишете драме и књиге?

- Нажалост, фрагментарно. Ових дана сам се возио аутомобилом с једним од мојих бивших студената. Он ми каже: „Други пут сам с вама у колима и Ви опет пишете. Први пут сте пре 12 година кориговали „Несвете, а свете“. Ја нисам професионални писац. Латим се „пера“, тачније компјутера кад за то постоји практична потреба: то је помоћ мом главном послу – свештеничкој служби.

Шта ћемо видети у Мањежу

- Чему ће бити посвећена следећа изложба поводом Дана народног јединства у Мањежу?

- Ову изложбу припремамо већ годину дана. Посвећена је 75. годишњици Победе у Другом светском рату. Из многих руских музеја у Москву ће бити донете слике посвећене овом периоду. Експозиција треба да буде дубока и темељна прича о рату, народу и човеку кроз филозофију уметности. Чини ми се да ће то бити правилан зада-

ти тон пред почетак јубиларне године.

О русофобии

- Из године у годину међународна атмосфера постаје све гора и гора по Русију. Шта мислите, зашто нас толико не воле у свету?

- Не бих рекао да је „све горе и горе“, није све тако једноставно. Не могу се сложити ни кад је у питању нека ексклузивна мржња према нама. Мислим да је то у већој мери наше преувеличавање негативних представа о нама.

„Не сакупљам сплетке о себи“

- Још 2013. године сам Вам поставила питање о томе зашто је међу либералима тако модерно да грде Цркву. Тада сте одговорили: нека грде. Понеки људи као званични портпарол РПЦ Владимир Легојда одговарају овим опонентима, често анонимним. Да ли на њих треба обраћати пажњу и како треба реаговати?

- Ту не постоји јединствен и универзалан одговор.

- Људи често сплеткаре о Вама, да ли читате те сплетке или Вам их можда неко препричава?

- Нешто читам, нешто ми препричају, нешто и не чујем. Не постављам себи за циљ да сакупљам све гласине и сплетке о себи.

*Митрополит псковски и порховски Тихон (Шевкунов)
Разговарао Јелена Чинкова
Са руског Марина Тодић
Комсомолска правда
20 / 09 / 2019*

*Преузето са сајта:
www.proslavie.ru (српска верзија)*

О ОНИМА КОЈИ СУ ЗНАЛИ ПИСАТИ ДА БИСМО ДАНАС ЗНАЛИ ЧИТАТИ: ДАНИЛОВ ЗБОРНИК

*Животи краљева и архиепископа српских:
други том српске династичке историје (1317-1340)*

Права конотација овог дјела, а уједно и његова највећа вриједност, јесте чињеница да се ради о другом тому српске династичке историје¹. И заиста, ако се осврнемо на историју Србије средњег вијека уопште, а сходно теми, особито почетка XIV вијека, сви историјски подаци се махом базирају на тешко аргументованим чињеницама. Зато ће *Данилов зборник* бити један од важнијих историјских извора.

Разлог томе јесте недостатак историјских споменика тога доба, јер су бурне историјске турбуленције домаћег тла у многоме допринијеле да их зуб времена однесе брже него што им је било суђено. Као свитац у тмини, тешку копрену нејасноћа историјских догађаја једног периода на нашим просторима, покушаће да расклони и обасја најобимније и „најсложеније дело српске средњовековне књижевности“², које данас „представља књижевни одраз политичког, уметничког и друштвеног развоја Србије у раном XIV веку“³. Оно што за сигурно можемо тврдити је да су ова житија само основа за већину историјских тврдњи. Са једне стране ради се о вјеродостојним и поузданим подацима, јер је

Данило Пећки директни свједок, но, ни аутор „не наводи све догађаје од значаја за историјске токове српске државе: он одабира из сплета историјских догађаја оно што је неопходно за његову литерарну концепцију (...)“⁴.

Састављачи *Живота краљева и архиепископа српских* су архи-

Архиепископ Данило II

епископ српски Данило Други, Данилов ученик и други анонимни настављачи.

Како у житијима која су писана прије житија Даниловог зборника, тако и овдје, наћи ћемо да је основни циљ био глорификовање владарске породице, али постоји неколико секвенци које ће одвојити на извјестан начин ова житија у поменути опус од њихових претходника:

- Осим обимности, главна

одлика *Даниловог зборника* јесте историчност.

Овдје се она не фокусира само на догађаје као елементе историчности, већ на начин живота и рада људи. Данило својим знањем и израженом топлином емоцијом, јасно предочава међуљудске односе и начин функционисања живота и власти свог времена.

- Само глорификовање особито у Даниловим житијима „неће бити усмерено ка једном човеку, већ члановима једне династије и репрезентената једне цркве“⁵.

- Станоје Станојевић и Душан Глумац нашли су у читавом зборнику 226 навода из Псалама, што представља највећи број цитата из Псалама у једном средњовијековном дјелу⁶.

- Сусрећемо се први пут са животописом који отпочиње житије, а да је личност о којој пише још у животу.

- Најчешћи цитат у Зборнику је: „Нисам дошао да призовем на покајање праведнике, но грешнике“, на чему почива духовна идеја сваког животописа.

- Чест случај је и именовање прародитеља, које има функцију духовног, моралног, те модела културе. Стефан Немања је „добри корен“, од кога ће потећи сви

1 Први том српске династичке историје би у овом случају онда био рад Теодосија и Доментјана.

2 Зборник Матице српске за српску књижевност и језик; књига XLVII; свитак 1/1999; страна 19; текст Јелке Ређеп, Александар Велики и краљ Милутин (Српска Александрида и Данилов зборник - паралела)

3 ИСТО.

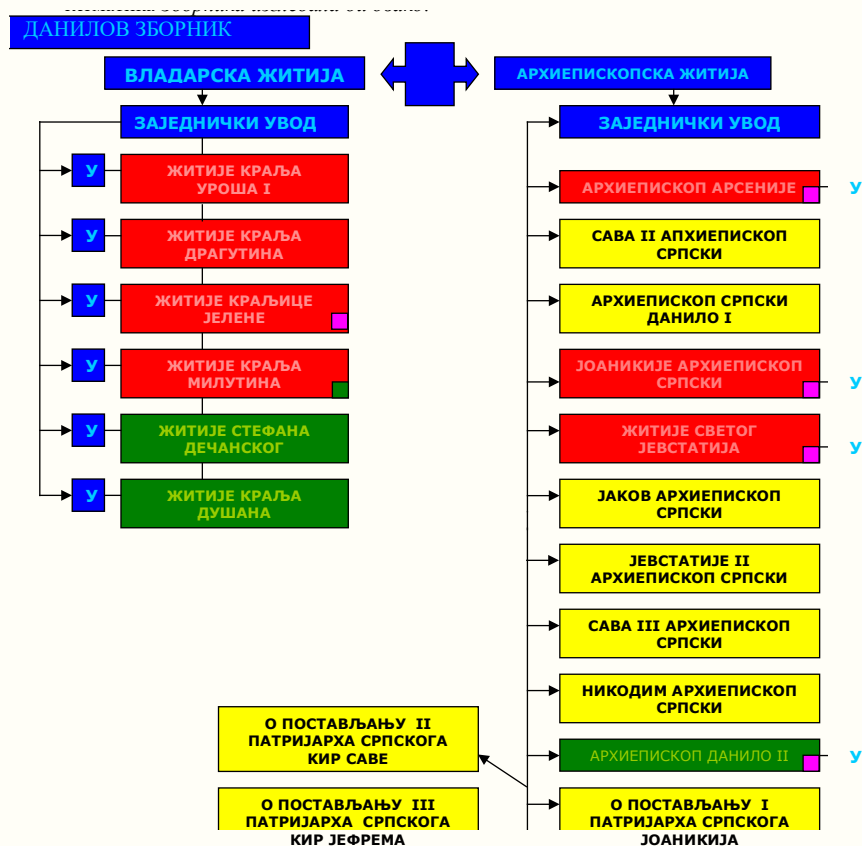
4 *Стара српска књижевност* у 24 књиге, »Животи краљева и архиепископа српских«, Просвета, Српска књижевна задруга, Београд 1988.; *Песнички радови архиепископа Данила*; страна 27.

5 Милан Кашанин, *Српска књижевност у средњем веку*, Просвета, Београд; страна 217.

6 *Књижевна историја*; књига IX, свитак 33; Београд, 1976.; Ђорђе Трифуновић, »Проза архиепископа Данила Другог«; страна 6. – из рукописа Станоја Станојевића и Душана Глумца »Свето писмо у нашим старим споменицима“.

„joш бољи изданици”. Што више потомци буду напредовали и што се више наслѣдника буде измијењало, то ће их Данило све набројати у поређењу и градацијом у климаксу осликати читаву династију Немањића. Овим се акцентује континуарност и снажна духовна доминација лозе, са којом ће Србија напредовати генерацијама. На овај начин, главни јунаци житија постају узорни духовног и владарског опхођења.

Како се „Животи краљева и архиепископа српских” састоје из шаролике палете аутора, као и личности о којима подробно из животописа сазнајемо, *схематика Зборника изгледала би овако:*⁷

У схематском приказу Зборника, примјетићемо заједнички увод,

7 ЛЕГЕНДА: ■ светитељско житије византијског типа (с тим да „Житије краљице Јелене» није право такво житије, али има највеће тенденције ка томе).

■ увод

■ Дјела Даниловог Ученика. ■ Дјела других настављача. ■ Дјела Данила II.

који је од вишезначне вриједности. Прије свега упућује нас на идеју о Зборнику, а потом видимо и пишчеву намјеру која упућује на жанр СЈЕЋАЊА, која по себи, својим примером треба да покажу пут богољубљу читалаца⁸.

Када већ говоримо о структури „Житија краљева и архиепископа српских”, ваља напоменути чињеницу да се у овом опусу житија издвајају два текстолошка слоја⁹:

1. текстолошки слој садржи појединачне животописе и ту спадају три Данилова житија: Житије краља Драгутина, Житије краљице Јелене и Житије краља Милутина. Ову цјелину књижевна историја

зове историјом Милутиновог доба.

2. текстолошки слој садржи више животописа и то судјела која се приписују Даниловом Ученику: Живот краља Стефана Дечанског (чији почетак представља дио Повести о ослепљењу) и Живот краља Душана (који није довршен, те садржи дио живота Душанова до узимања царске круне).

На почетку овог текста, акценат је био на историографији. Стил којим Данило пише, а по угледу на њега и његови настављачи, у многоме се разликује од њихових претходника. Главна разлика је у истицању историографских елемената на првом мјесту, а потом и велики утицај византијске литературе са којом је Данило имао додир на Милутиновом двору. У Даниловом зборнику сретћемо се са живописним и шароликим свједочењима о начину живота, рада и ратовања у Србији током раног XIV вијека. На примјер, у Житију краљице Јелене имамо јасне доказе о првој школи за дјевојке; у Житију Стефана Дечанског од Даниловог Ученика имамо изузетно детаљан опис Битке код Велбужда, гдје акценат поново није на самом догађају, већ на начину ратовања...

Прије свега намјена писања Даниловог зборника носи васпитну функцију. Она за циљ има излагање живота који се глорификује. Идеја о цјеловитом приказу свјетовних настављача Стефана Немање и духовних настављача Светог Саве је јасна. Данило ће ову своју идеју успјешно материјализовати у живописној лози Немањића у Пећи¹⁰.

Периодизација настанка Збор-

8 Књижевна историја; књига IX, свитак 33; Београд, 1976.; Ђорђе Трифуновић, „Проза архиепископа Данила Другог”, страна 14.

9 Ређеп, Јелка; „Александар Велики и краљ Милутин – Српска Александрида и Данилов зборник (паралела)”; Зборник Матице српске за књижевност и језик; књига XLVII; свеска 1/1999.; преузето из: Радмила Маринковић, Како проучавати Данилов Зборник, 227.

10 Цртеж лозе Немањића, цртеж са ишчитаним написима око портрета; Лоза Немањића, источни зид југоисточног травеја,

ника, односно дјела у *Зборнику* је врло комплексна за одређивање. Данило је стварао у зрелом периоду свога живота, што алудира на чињеницу да су дјела која је он писао настала између 1317. и 1337. године. Данилов Ученик ствара непосредно после Данила око 1330.; припрата архиепископа Данила Другог: прилози узети из; ПЕБКА ПАТРИЈАРШИЈА/ Ђурић, Војислав Ј., Сима Ђирковић, Војислав Кораћ- Београд,: Југословенска ревија, Приштина: Јединство, 1990.

лове смрти (дакле после 1337. године). Година 1340. узима се као завршна година састављања *Зборника*, а одређују је: завршетак писања Даниловог житија и период прије Душановог проглашења за цара.

Већина *Живота* у облику је хагиографија, многи текстови су кратки и подсећају на хронике, док су други радови сложене комбинације жанрова и под-

жанрова.¹¹ Посљедица ревизије основног текста и редакције житија приликом уношења у *Зборник* су поремећаји у структури и поетској организацији појединих животописа.

Наставиће се...

Јелена Калајџија

¹¹ Гордон МакДанијел, *Данило Други*, предговор у књизи Данило Други, *Животи краљева и архиепископа српских*, Београд, 1988, страна 11.

ИСТОРИЈА

СВЕТА ЈЕЛЕНА АНЖУЈСКА

(празнује се 30. октобра/12. новембра)

Познајемо ли данас жену која „целим срца топлим дном“ предано служи свету, док у исто време стамено корача на тесном путу одрицања и самопрегора, живећи речју и сликом Христовог Јеванђеља?

Ко беше жена

краљица и подвижница

мајка синова престола и покровитељка сиромашних кћери

верна љуба и христолика испосница

измиритељка завађених и удаљених светова?

Краљица Јелена Анжујска, кћи славних родитеља француског порекла, дошла је у Србију средином тринаестог века, као супруга краља Стефана Уроша I, најмлађег сина Стефана Првовенчаног. Иако је девојачку католичку веру у срцу понела, здружено је прихватила православље. Емотивно распета између родног Запада и Истока којем је још верније служила, распета и том споном обогашена, успела је да наткрили супротстављено и смири га у Христу. Вољена и од Срба и од Латина, своју духовну посвећеност православљу коначно је определила подижући манастир Градац као своју задужбину, у којој ће, по својој вољи, на крају бити и сахрањена.

Можда је мало знано да се од свих супруга српских краљева тринаестог века једино Јеленино име помиње међу ктиторима Хиландара. За такву част било је неопходно имати статус владара, макар на једном делу средњовековне Србије. Јелена Анжујска је била прва владарка којој је

била дата на управљање област тадашње српске државе са средиштем у Зети.

Блажена краљица Јелена је у свом двору, у којем је преписивала и украшавала богослужбене књиге, основала прву женску школу, где је учила девојке сиромашних родитеља писмености и ручном раду. Великодушна владарка није полагала само на њихово образовање, већ им је обезбђивала и мираз, спремајући их тако за улогу врлих и способних домаћица и супруга.

О Јелениној реткој писмености говори и сазнање да се дописивала са својим духовним оцима, из Јерусалима, са Синаја и Свете Горе. Монаси из Србије би отпремали списак њених

О Јелениној реткој писмености говори и сазнање да се дописивала са својим духовним оцима, из Јерусалима, са Синаја и Свете Горе. Монаси из Србије би отпремали списак њених грехова који би она саставила и враћали јој писане заповести духовних отаца. У својим писмима, она говори о свом тескобном путу грешника који жуди за Царством Божијим, али обитавајући у земаљским бригама и личној сујети, скрушено исповеда да „не може ни Бога истински волети ни ђавола достојно мрзети“. Не заносећи се својим високим местом у свету, Јелена је истрајавала на путу личног подвига, надахнута једином, Христовом Истином да Му предано служи.

грехова који би она саставила и враћали јој писане заповести духовних отаца. У својим писмима, она говори о свом тескобном путу грешника који жуди за Царством Божијим, али обитавајући у земаљским бригама и личној сујети, скрушено исповеда да „не може ни Бога истински волети ни ђавола достојно мрзети“. Не заносећи се својим високим местом у свету, Јелена је истрајавала на путу личног подвига, надахнута једином, Христовом Истином да Му предано служи.

Као праведни Јов, моли Јелена за своје синове, Милутина и Драгутина, који су се, поклекнувши под великим искушењем

славе, моћи и богатства, нашли у оштрој завади. Водећи се правдом најтоплије родитељске љубави, Јелена, попут Стефана Немање, подсећа своју децу на њихово порекло и васпитање у хришћанској вери, те да су дужни да Богу, који их је довео на престо, служе и буду захвални за сва добра. Трудељубива Јелена, по нарави блага, али одлучна, каже: „Вазљубљена децо моја, брините се о оном што је од користи душама вашим. Можете, осим ако нећете“.

Из језгра великог срца којем је овоземаљски живот био недовољан, у вечности наставља Јелена започете градње – да штити,

подстиче и пред Господом коначно заступа. Све што бисмо о њој још могли да кажемо и оно што остане непознато, записано је већ давно у књизи њеног живота још у оно време. Њене заслуге, по Божијој милости, откриле су краљицу три године од њеног представљења како лежи као у роси, временом нетакнута. Свету Јелену.

***

На дну тајновитог језера Газиводе на Ибру, на крајњем северу Косова и Метохије, налазе се данас Јеленини двори у Брњацима и њена прва женска школа. Заронимо духом у Јеленин свет васколиког, ванвременог изобиља, у дубини очуваног и сачуваног од данашњих погледа. Окрепимо се њеном вером, снагом и несечичном љубављу. Тамо где допире само зрак Божији стечено благо чува се од сваког заорава. У овом свету водом покривено, оном свету ближе примакнуто. Чудесно, као и сам њен живот.

Невена Миливојевић

ХРИШЋАНСКА УМЈЕТНОСТ

РАНОХРИШЋАНСКИ ХРАМОВИ И СИМВОЛИ - НАСТАНАК ЦРКВЕНОГ БОГОСЛУЖЕЊА И АРХИТЕКТУРЕ

Хришћанство као религија није настало одједном, нити је његова појава била неки изненађујући фактор, већ је његово ширење и развој било Божије дјело, а исто тако и дјело самога човјека као сарадника и пријатеља Божијег. Рођењем Исуса Христа је само испуњено про-

рочанство Старога завјета, тј. да ће када се испуни вријеме доћи Син Божији „Месија – Спаситељ“, који ће спасити свијет од гријеха и привести све људе у заједницу са Богом.

Хришћанство се у првим вијековима, захваљујући апостолима и њиховим ученицима

раширило невјероватном брзином из Свете Земље на просторе Блиског истока, Мале Азије, Балканског полуострва, Сјеверне Африке и Западне Европе. Већина овог географског простора је обухватало тада моћно Римско царство, а велику заслугу у ширењу и развоју хришћан-

ства је имао апостол Павле, који је обилазећи све ове просторе и пишући своје посланице успио да добро организује и учврсти многе мале хришћанске заједнице које су биле камен темељац развоју данашњег савременог хришћанства.

Темељ православном богослужењу положио је сам Господ Исус Христос који је установио свету Евхаристију, тј. тајну причешћа и њено вршење под видом хљеба и вина на Тајној вечери: „Узмите, једите; ово је Тијело моје које се даје за вас“; исто тако: „Пијте из ове чаше сви, ово је крв моја Новог завјета која се излива за многе на отпуштења гријехова“ (Мт. 26;26-28). Такође, Он утврђује тајну крштења када је послао све ученике на четири стране свијета да проповиједају Његово Јеванђеље, а прије тога полаже руке на њихове главе и даје им власт и тајну свештенства коју преносе на своје изабране ученике и насљеднике, а при том сами страдају за Христа. Он је дао и друге тајне и савјете за развој нове вјере кроз покајање, проповиједи, чуда, исцјељења, молитву, пост, милосрђе.

Након Христовог Вознесења и Силаска Св. Духа на апостоле креће нова епоха у развоју хришћанства. Прва три вијека представљају можда и најтежи период за развој Цркве, али у том периоду се појављују и многи хришћански мученици и светитељи чији се утицај види и данас. Прва гоњења против хришћана започињу Јевреји у Јерусалиму и околини, да би последице разорења Јерусалима 70. године прогоне наставило Римско царство које је имало многобожачко религијско уређење.

Прототип данашњег хришћанског храма се налази

Једна од многих сачуваних ранохришћанских катакомби у Риму

у Старом завјету у облику шатора или тзв. Скиније коју су имали Јевреји у пустињи заједно са Мојсијем. У току њихове слободне државе и златног времена, светионик њихове духовности је био јерусалимски Храм, који је саградио цар Соломон, а обновио цар Ирод Велики. Христос није дао никакве заповијести својим ученицима како треба да изгледа хришћански дом молитве. Он је сам ишао у јерусалимски Храм, а прије учитељске службе је тумачио Писмо у назаретској синагоги. Међутим, он није обавезао своје ученике да морају исто тако да раде. Спаситељ се молио у пустињи, Гетсиманском врту, на Маслинској гори, а свету тајну причешћа је установио у великој соби.

Послије установе тајне Евхаристије хришћани су се скупљали на молитву по приватним кућама, које су заправо биле први хришћански храмови. У Новом завјету се спомиње више кућа у којима су одржавани молитвени скупови. Тако, поред куће у којој је установљена света тајна причешћа, најпознатија је јерусалимска Сионска горница (горња соба) у којој је Дух Свети сишао на апостоле и даровао им под видом огњених језика знање и дар причања различитих језика на којима су

касније проповиједали. Сионска горница је по предању кућа апостола Јована Богослова и ту су апостоли често долазили и за њу су везани многи догађаји. Рана историја ове куће је непозната. Било је више покушаја да се успостави хронологија заснована на археолошким доказима и неким историјским изворима. Зграда је током времена рушена и обнављана. Највјероватније су је запалили темплари (витешки ред), током последњег крсташког рата. Поново су је 1335. године обновили фрањевци (римокатолички монашки ред), затим је једно вријеме била џамија, потом синагога, а данас се налази под покровитељством министарства Владе Израела и обилазе је милиони вјерника и туриста. У том времену куће су у Палестини биле на спрат, горе се налазила горња просторија у коју се улазило спољним степеницама.

У римско вријеме куће су имале мало другачији изглед, са великим атриумом или двориштем који је био ненакривен, простор ограђен ходником чији су кров носили стубови, а наспрам тог простора се налазила велика соба. У оваквим кућама су се окупљали хришћани, и то углавном увече, ради слушања проповиједи, заједничке молитве, заједничке вечере

*Остац хришћанске богомоље Дура Еуропис
у Источној Сирији из III вијека*

љубави, тзв. агапе и вршења Евхаристије. Како се број хришћана постепено повећавао јавља се потреба за већим богослужбеним грађевинама, које се из безбједносних разлога нису разликовале од других кућа. Тертулијан, хришћански западни писац из првих вијекова, још 200. године грчким изразом „екклисиа“ означава мјеста на којима су се хришћани окупљали на заједничку молитву. Оваква врста цркве из прве половине III вијека се сачувала до данас у Дура-Еуропису, грчкој колонији на обали средњег Еуфрата у источној Сирији, а откривена је после Првог свјетског рата. То је, заправо, једна подужна просторија – хришћанска капела у кући некога вавилонског трговца. Осликана је на доста једноставан начин. До данас су сачуване сцене Христов ход по мору, Исцјељење раслабљенога, Мирносице на гробу и Борба Давида и Голијата. Хришћане су у прва три вијека прогонили мање више скоро сви римски императори, почевши од Нерона 64. године, а завршивши се са Диоклецијаном око 305. године. Они су проглашени за забрањено друштво, па су се окупљали

у тајним приватним кућама. У вријеме прекида гоњења храмови су свакако подизани, али се нису сачували јер су рушени у новим таласима прогона.

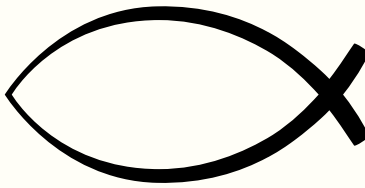
Поред приватних кућа, хришћани за своја богослужбена мјеста користе гробља и надгробне зграде. Ово није било случајно, јер по римском праву мјесто, заједно са зградом, гдје је неко био сахрањен називало се *locus religiosus* и било је законом заштићено од рушења. Зато су хришћани на гробовима мученика и светитеља подизали своје храмове и тамо се сакупљали. Хришћани су, свакако, користили погребна удружења и удружења сиромаша, за чија оснивања није била потребна дозвола цара нити сената. Ове нове подземне храмове и тајновита мјеста су називали катакомбе. То су у ствари подземна гробља са ходницима и просторијама за сахрањивање, названа тако у средњем вијеку по гробљу у Риму (од грчке ријечи ката + комбе = удубљења или шупљине). У разним дијеловима Римског царства хришћанске катакомбе су почеле настајати већ у I, али њихов број се повећао у II и III вијеку. Највише

их је било у Риму, пронађене су четрдесет двије. Остац катакомби се такође налазе и у Јерусалиму, Александрији, Палмири (Сирија), Киренаици (Источна Либија), затим на Сицилији и у Напуљу. У неким катакомбама ходници су грађени под земљом и на неколико спратова. У њима су постављани олтари, а зидови су живописани, па су тако претваране у капелице и крипте. Ту су хришћани сахрањивани у зидовима ходника, нпр. вертикално су се сахрањивали мученици и виђенији хришћани, а хоризонтално обични хришћани. Гробнице би биле запечаћене опеком и малтером, или се пак стављала камена плоча са епиграфом, или неким тајним знаком. Некада у V вијеку, пре стао је обичај сахрањивања у подземним гробовима и послеје преношења моштију мученика у цркве, катакомбе су у VIII вијеку напуштене и потом потпуно заборављене.

Пошто је хришћанство у првим вијековима било строго забрањено, вјерници нису смјели на јавним мјестима постављати своје симболе крста, или ликове Исуса Христа, Богородице, светитеља и других библијских личности. Због тога су симболички знаци били врло погодни за распознавања за чланове хришћанске заједнице. Христос је најчешће приказиван као Јагње и Добри Пастир. Алегорија је хришћанима била потпуно јасна, због крвне жртве Христове, слично јагњету, као и у јеванђељским причама гдје Сам Себе назива Пастиром. Риба је узета за символ Христа, зато што је старогрчка ријеч ИХТИС (риба) истовремено и акростих имена Божанства Исуса Христа (Исус Христос Божији Син Спаситељ). Јелен је символ

чежње човјекове душе за Богом, маслинова гранчица је символ мира, а палмина гранчица символ хришћанске побједе. Винова лоза је символ јединства вјерних са Христом, кипарисово дрво које увијек цвјета симболизовало је блаженство вјечнога живота. Птица феникс која сама себе спаљује и поново се из пепела рађа и паун који се никада не распада симболи су васкрсења и бесмртности. Митолошки пјевач Орфеј који је својим пјевањем кротио дивље животиње, симболизовао је Христа који је Својим учењем укротио незнабожачки свијет. Трулски сабор (691/92), је својим 82. каноном (правилном), забранио сликање Христа као јагњета и наредио да се Христос Бог слика по човјечанској природи. Ова забрана је схваћена као забрана симболичког сликарства у Цркви, а до данашњих дана једино се сликање Св. Духа као голуба задржало у Цркви.

У раном хришћанству цркве су, по могућности, постављане на узвишеним мјестима, да би биле права слика Цркве Христове и дома Господњег наврх гора. Тај узвишени положај је подсјећао на стари Сион и на нови небески град - Свети Јерусалим. Први храмови су вјероватно подигнути после Децијевог (251. г.), а прије суровог Диоклецијановог гоњења (303-305. г.). Цркве су од почетка биле окренуте према истоку, а њихова основа је била у облику крста и правоугаоника, што се задржало и до данас. Године 313. Миланским едиктом цар Константин даје слободу хришћанима, а касније и сам постаје дио хришћанства. Ова година доводи не само до побједе хришћанства, већ је и почетак историје хришћанске архитектуре, и то царске, мону-

Једноставан знак рибе, символ првих хришћана (ΙΧΘΥΣ) Ιησοῦς Χριστός Θεοῦ υἱός σωτήρ-Исус Христос Божији Син Спаситељ

менталног облика. Многи многобожачки храмови су претворени у хришћанске, а такође и многе базилике су уступљене хришћанима. У прве фасцинантне архитектонске грађевине спадају Константинова Црква Рођења Христовог у Витлејему (333. г.), Црква Гроба Господњег у Јерусалиму (335. г.) и задужбина Светих апостола у Цариграду коју је пред смрт, након крштења, започео, а завршио ју је његов син Констанције. Након ових цркава,

Прототип данашњег хришћанског храма се налази у Старом завјету у облику шатора или тзв. Скиније коју су имали Јевреји у пустињи заједно са Мојсијем. У току њихове слободне државе и златног времена, светионик њихове духовности је био јерусалимски Храм, који је саградио цар Соломон, а обновио цар Ирод Велики. Христос није дао никакве заповијести својим ученицима како треба да изгледа хришћански дом молитве. Он је сам ишао у јерусалимски Храм, а прије учитељске службе је тумачио Писмо у назаретској синагоги. Међутим, он није обавезао своје ученике да морају исто тако да раде. Спаситељ се молио у пустињи, Гетсиманском врту, на Маслинској гори, а свету тајну причешћа је установио у великој соби.

градња се шири по читавом царству истока и запада. Ипак када је православна црквена архитектура у питању, она свој врхунац доживљава у вријеме цара Јустинијана I (527-565. г.), када је саградио Велику цркву Аја Софију (Света Софија), или Цркву Божије Премудрости. Овај храм се сматра до данас непревазиђеном хришћанском грађевином. У Риму, на Западу, свакако је доминантна Црква

Светих апостола Петра и Павла (из 1590. г.). Код Срба главно мјесто заузимају цркве и манастири из немањихког периода грађени у рашком стилу XII-XIV вијека (Студеница, Жича, Хиландар, Сопоћани, Грачаница, Пећка патријаршија, Дечани, итд.), као и цркве после немањихког периода грађене у тзв. моравском стилу у XIV и XV вијеку (Раваница, Манастија, Љубостиња, Лазарица, Враћевшница, Каленић итд.). Од надалеко познатих храмова међу братским аутокефалним православним црквама могу се издвојити по својој љепоти Храм Васкрсења Христовог у Москви, Храм Василија Блаженог на Црвеном тргу и манастирски комплекс Тројицко-Сергејевска лавра (такође Москва), Храм Светог Димитрија у Солуну, манастири на Светој Гори,

као и Метеори у Грчкој, манастир Ечмиадзин у Јерменији, саборна црква Мцхет у Грузији, Манастир Свете Екатерине на Синају, манастир Куртеа де Арђеш у Румунији, Храм Светог Александра Невског у Софији у Бугарској и многи други храмови широм православног свијета.

Данијел Васић, вјероучитељ дипломирани-мастер теолог

ПРАВОСЛАВНИ ВЈЕРОУЧИТЕЉ И КОМУНИКАЦИЈА СА УЧЕНИЦИМА

Н ако је православни вјероучитељ пуноправно укључен у свјетовно школство, па је тиме и обавезан да поштује сва правила и прописе које му то исто школство налаже, то никако не значи да смије занемарити главни оквир свога размишљања и промишљања, а то је свакако богословље. Православни вјероучитељ мора бити прије свега богослов. То значи да мора све своје умне и тјелесне способности уложити у богословско осмишљавање свега онога што га окружује. Када је ријеч о питању усавршавања комуникације са ученицима у школи, он мора да се користи свим расположивим педагошко-психолошким методама до којих је дошла савремена наука. Међутим, прије свега тога, он треба да покуша да чак и тај један свјетовни приступ у раду са дјецом богословски осмисли, тј. да му да један виши - духовни значај.

Као што сви добро знамо Православна вјеронаука се прије свега бави питањима православне вјере. Основна начела те вјере изражена су у *никео-цариградском* Символу вјере у којем читамо да је наш православни Бог - Отац, Син и Св. Дух. Имамо Три Божанска Лица која су Један Бог. Овдје није ријеч о три бога већ о Три Божанска Лица која постоје као Један Бог. А они постоје као Један Бог зато што је сама суштина Њиховог Бића Љубав. Св. Јован Богослов у својој Првој саборној посланици каже да је Бог љубав (1. Јов. 4, 16). Он не каже да Бог има или

да посједује љубав већ да је Сам Бог Љубав¹. Отац цијелога Себе у Љубави предаје Сину и Духу, Син цијелога Себе у Љубави предаје Оцу и Духу Светоме и исто тако и Дух Свети цијелога Себе предаје Оцу и Сину. Бог дакле постоји као једна вјечна Божанска љубавна комуникација тј. однос Оца, Сина и Св. Духа.

У првој реченици Символа вјере читамо да је „Бог Творац неба и земље и свега видљивог и

невидљивог“². Према учењу Св. писма и св. отаца Цркве Христове, Бог управо и сам духовно-материјални свијет³ ствара из Своје изобилне божанске љубави. Ствара га да би у љубави комуницирао и заједничарио са њим. За круну цијеле своје творевине и господара свијета Бог је поставио самог човјека. Будући да је човјек биће које је најсличније Богу, он је и имао највећу могућност комуницирања са Богом. Св. Григорије

1 Не каже нам да Бог има љубав, нити каже да је љубав извесни квалитет или својство Божије. Уверав нас да оно што јесте Бог јесте љубав, да Бог јесте (постоји) као љубав и да начин на који Бог јесте представља љубав. Бог је Тројица Лица, а та Тројица су Монада живота јер живот ипостаси Божијих није просто проживљавање нити пасивна чињеница одржавања у постојању, него динамичко остваривање љубави, нераскидива заједница љубави. Ниједно Лице не постоји само за себе него постоји нудећи себе у заједници љубави са осталим Лицима. Живот Трију Лица је „узајамно прожимање“ живота, што значи: живот једног Лица постаје живот оног другог; њихово Постојање се црпи из остваривања живота као заједнице, из живота који се поистовјећује са самоприношењем и са љубављу. Види у Јанарас, Х., *Азбучник вере, Беседа, Нови Сад 2000*, стр. 59.

2 Један од основних догмата хришћанства је учење о Богу - Творцу Који, за разлику од Платоновог Демиурга који је начинио космос из некакве примарне материје, ствара васељену ни из чега. Овако је о томе речено у Старом Завету: *Погледај на небо и земљу, и видевши све што је на њима, познај да је Бог све створио ни из чега* (2. Мак. 7, 28). Све што постоји добило је своје постојање захваљујући слободној вољи Творца: „Јер Он рече, и постаде; Он заповеди, и показа се“ (Пс. 32, 9). Види у Алфејев, И., *Тајна вере – увод у православно догматско богословље*, Епархијски управни одбор Епархије жичке, Краљево 2005, стр. 59.

3 Само у свјетлости божанског Откровења, гледана видовитим око вјере, тј. у вечној Божијој свјетлости, тј. творевина и човјек у њој, откривају своју пуну свјетлост и тајну. Види у Радовић, *Основи православног васпитања*, стр. 10.

Палама каже да је човјек највише од свих бића створен „по слици тројичног Бога“. У Својој 60. омилији Св. Григорије каже:

„И заиста, чувствене и бесловесне животиње посједују само животворни дух, али он није способен да постоји сам по себи, при чему уопште не посједују ум ни разум тј. ријеч. Бића која су у потпуности изнад чувственог, тј. архангели и ангели, као умна и словесна бића, будући да посједују ум и разум, не посједују животворни дух с обзиром да немају тијело које би тај дух оживотворавао. Будући дакле да човјек посједује ум, разум и животворни дух који оживотворава тијело, једино је он образ троипостасне природе⁴.“

На тај начин човјек је сабрање цјелокупне творевине, пошто је заједничар свих и свега⁵. Будући да посједује све божанске дарове – како оне тјелесне тако и духовне – он је биће које је створено за комуникацију и однос и то не само са Богом већ и са васколиком Његовом творевином. Такође, Бог човјека ствара да би и Он кроз њега комуницирао са својим створењима. Тај начин комуницирања или заједничарења био је оствариван уз помоћ нестворене благодати - свјетлости⁶ Божије. Она је

4 Св. Григорије Палама, Господе просвети таму моју – Сабране беседе, Образ свечки, Београд 2005., стр. 500-501.

5 Радовић, А, Тајна Свете Тројице по Светом Григорију Палами, Манастир Острог 2006, стр. 45.

6 Неко други опет, од најсавршенијих светитеља, видео је целу васељену као обухваћену једним зраком овог умно-постижног сунца, иако чак ни сам није видео каква је та светлост сама по себи у својој пуноћи, него ју је сагледао у оној мери у којој је могао да је прими. Овим и оваквим созерцањем и надумним сједињењем са светлошћу он није спознао њену природу, него је научио да она заиста постоји, да је натприродна и надсушта, да се разликује од свега осталог у

била та спона и енергија која је повезивала нествореног Творца и Његову створену творевину. Управо централна тачка те комуникације био је човјек. Све до прародитељског пада, благодат Божија је све више и више продирала у творевину и испуњавала човјека да би кроз њега даље била прослеђивана и до остале творевине. На тај начин читав свијет се све више и више сједињавао са Богом и тако са Њим остваривао све приснију и снажнију заједницу и комуникацију. Након пада, дејство нестворене благодати Божије повлачи се од човјека и он остаје сам и огољен. Престаје да буде оно за шта је створен. Умјесто да буде господар цијелог свијета и тачка у којој Бог сабира цијели универзум и кроз којег комуницира са Својом творевином, човјек постаје главни разлог хаоса и дисхармоније у тој творевини. Ово ће свој врхунац свакако достигнути приликом зидања Вавилонске куле када због гордости људске Бог руши кулу и раздјељује језике тако да се више људи не могу разумјети. Узрок прекида комуникације међу људима јесте гријех. Ово је врло важно да имамо пред очима када говоримо о евентуалним могућностима унапређења комуникације и комуникативних компетентности. Ако имамо духовних и моралних проблема онда ће се то засигурно одразити и на квалитет комуникације са ученицима.

Прародитељски гријех је, као што смо видјели, био главни узрок прекида истинске комуникације која је остваривана уз силу и дејство нестворене благодати Божије. Када се она

свету, да је она просто битије у сопственом смислу, те да у себи САЖИМА СВЕ. Види у Свети Григорије Палама, Тријаде, Истина, Београд-Шибеник 2008, стр. 69.

повукла од човјека, он је био препуштен самом себи и својим „људским умијећима и способностима“. Њих ни у ком случају не смијемо занемарити и пренебрегнути, али оне имају своје границе.

Након Христовог Оваплоћења долази до спасења и очишћења цијелог човјека. Сви човјекови потенцијали и могућности поново попримају ону улогу коју им је Бог првобитно био намијенио. Након Силаска Св. Духа на апостоле на Педесетници⁷ човјеку се враћа нестворена благодат Божија која му опет даје могућност истинске комуникације не само са Богом већ и са другим људима и са цијелом творевином. Након Силаска Св. Духа на апостоле до тада неуки рибар Петар постаје силан бесједник. Послије његове бесједе тај дан се крстило око три хиљаде људи. Што је најважније, сви присутни народи су разумјели његову бесједу. Св. Лука, који је иначе писац Дјела апостолских, каже да су ту били присутни Парћани, Миђани, Еламљани, становници Месопотамије, Јудејци, Кападокијци, било их је из Понта и Азије, из Фригије и Памфилије, из Мисира, са Крита, било је и Арапа, и сви су они одлично разумјели бесједу апостола Петра. Како то да неуки и плашљиви Петар (знамо да се на питање неке жене три пута одрекао Христа) сада постаје силан бесједник и мајстор комуникације? Па

7 И Дух (силази на апостоле) као (огњени) језици, због блискости (језика) са Речју (=Логосом), огњени су пак (језици), питам се да ли због очишћења, јер зна наша реч (Св. Писма) и за огањ очишћујући, што ако хошећ можеш дознати и на многим местима (Св. Писма), - или пак због суштине (божанске). Види у Свети Григорије Богослов, Празничне беседе, манастир Хиландар, Тврдош, Острог и Братство Св. Симеона Мироточивог, Требиње-Врњачка Бања 2001, стр. 148.

управо захваљујући изобиљу благодати Божије која се излила на њега и на остале апостоле. Тај дар су они даље предавали и свима онима које су крштавали и то најприје епископима и свештеницима које су рукополагали, а онда и васколиком вјерном народу. Тај дар имамо и сви ми који смо крштени и који смо чланови Цркве Христове. Св. Литургија је простор и вријеме у оквиру којег остварујемо најинтензивнију могућу комуникацију и заједницу са Богом, ближњима и са цијелим универзумом.

Вриједан је помена један примјер који сам имао у пракси у разговору са једним нашим вјерником, а који на најбољи могући начин објашњава снагу и значај литургијске комуникације. Он је то објаснио на сљедећи начин: *Оче, редовно долазим на св. Литургију, гдје непрестано узимам учешћа у св. тајни причешћа. С друге стране, моји укућани и најближа родбина – које знам читав свој живот и о којима знам све – нису баш тако чести. Ипак, најдубље осјећам да људе, који су заједно са мном редовно на св. Литургији, боље знам. Осјећам да су ми они ближи чак и од мојих најближих укућана*⁸. На св. Литургији су били присутни углавном људи о којима није знао готово ништа, али је осјећао да су му они ближи и да са њима има ближу и квалитетнију комуникацију него са својим најближима. Како је то могуће? Па управо зато што се литургијска комуникација не остварује само уз помоћ природних породичних и крвних веза, нити уз помоћ некаквих људских средстава и метода, већ

⁸ О сродству у Тијелу и Крви Христовој, Бојан Чечар, Ђакон, Животворни Источник, часопис Епархије зворничко-тузланске, БРОЈ 14, стр. 19.

је то комуникација која се прије свега и изнад свега остварује уз помоћ нестворене благодати Божије.

Ово нарочито добија на значају када се у обзир узме чињеница да се вјерска поука - или како би ми то данас рекли вјеронаука – у прво вријеме Цркве вршила управо у свештеном литургијском амбијенту⁹. Апостоли, епископи и први учитељи Цркве Христове знали су да се управо ту налази само неисцрпно врело благодати Божије и да управо ту треба да доведу људе да их напоје. Ту се нису бринули шта ће и како ће говорити јер је Дух Оца њиховог говорио кроз њих (Мт. 10, 20). У овом случају комуникација није подстицана и вођена неким људским средствима, техникама и умијећима, напротив, она је била покретана с више и то благодаћу Духа Светога који је чинио да вјерни буду једног срца и једне душе¹⁰ (Дап. 4, 32).

*Ово нарочито добија на значају када се у обзир узме чињеница да се вјерска поука - или како би ми то данас рекли вјеронаука – у прво вријеме Цркве вршила управо у свештеном литургијском амбијенту*¹¹. Апостоли, епископи и први учитељи Цркве Христове знали су да се управо ту налази само неисцрпно врело благодати Божије и да управо ту треба да доведу људе да их напоје. Ту се нису бринули шта ће и како ће говорити јер је Дух Оца њиховог говорио кроз њих (Мт. 10, 20). У овом случају комуникација није подстицана и вођена неким људским средствима, техникама и умијећима, напротив, она је била покретана с више и то благодаћу Духа Светога који је чинио да вјерни буду једног срца и једне душе (Дап. 4, 32).

⁹ Основно својство литургијске катихезе древне Цркве јесте њена органска повезаност са њеним светотајинским и богослужбеним животом. Види у Радовић, А., Основи православног васпитања, стр. 83.

¹⁰ 1) Као примјер комуникације коју остварује благодат Духа Светога навешћемо примјер који је имао Св. старац Порфирије Кавсокалитивит са једном Францускињом. Наиме, догађај са младом Францускињом је невјероватан и истинит. Францускиња о којој је ријеч и данас је жива и здрава, позната нам је, и сада је православна монахиња. Она је дошла код старца и рекла му је да је нихилисткиња. У почетку са њима у соби била је и једна

жена која је знала француски. Међутим, убрзо затим старац је тражио да и та жена изађе из собе. Остали су у соби старац и Францускиња. Старац није знао француски. Међутим, када је Францускиња изашла из собе, сва је блистала од радости и одушевљења. Окренувши се ка мени, упитала је: -Ко ти је рекао да Старац не зна француски?! Истина је – одговорих ја у недоумици – он зна француски!!! Она, међутим, веома узбуђена одговори: -То није могуће. Ја ћу ускоро поново доћи!!! Види у Старац Порфирије подвижник љубави-прозорљиви чудотворац, Беседа, Нови Сад, 2003, стр. 287-289.

2) Такође, други примјер је исто навео Св. старац Порфирије. Он је испричао чувену причу из житија светих која гласи: Св. Старац Макарије Велики кренуо је једанпут на неку црквену свечаноост у пратњи свог послушника. Послушник је ишао испред њега. Био је још почетник и имао је почетничку ревност. Док је тако ишао, наиђе на неког идолопоклоника, идолског жреца, па му се обрати на увредљив начин, речима: -Куда си пошао ти, слуго заблуде? На то се онај наљути, истуче га и остави скоро онесвешћеног од батина. После неког времена сретне исти жрец Старца. Ава Макарије, будући свет и богоносан, чим га угледа узнемиреног и љутитог, упита га: -Човече Божији, куда си пошао? Чим је чуо те речи, човек омекаша, застаде, па ће одговорити ави Макарију: -Твоја реч изазвала је сладост у мојој души. -Да. -одговори му отац Макарије, -Видим да некуд журиш, само што не

знам куда журиш. Али то му је све рекао смирено, на братски начин, са љубављу. Идолопоклоник настави: -Док говориш, твоје речи отварају моје срце. Онај други, од малопре, говорио ми је сасвим супротно, па сам га измлатио. Свети Макарије је затим тако лепо разговарао са њим да је овај постепено изменио у себи своју веру, потом постао монах и спасао се. Свети човек је, користећи добар начин опхођења, пренео на другог човека добар дух, пренео је нестворену енергију Божију и тајанствено и сам ушао у душу идолопоклоника. Дотле је онај други, послушник, пренео дух гнева и немира од духа који је имао у себи. Види у Живот и

Православни вјероучитељ мора користити овај дар који нема

поуке старца Порфирија Кавсокаливита, стр. 271-272.

11 Основно својство литургијске катихезе древне Цркве јесте њена органска повезаност са њеним светотајинским и богослужбеним животом. Види у Радовић, А., Основи православног васпитања, стр. 83.

ниједан други наставник у школи. Иако не смије занемарити сва она правила која му налаже свјетовно школство, литургијско искуство благодати Божије ипак треба да буде његова главна инспирација, покретач и

помоћ у раду са ученицима. Он мора покушати направити једну врсту синтезе богословља и савремене педагошко-психолошке науке.

Бојан Чечар, протођакон

ПРАВОСЛАВНА ВЈЕРОНАУКА

РАЗГОВОР О ВЈЕРИ СА СРЕДЊОШКОЛЦИМА - ИСКУСТВО ИЗ УЧНОНИЦЕ

Ако бисмо морали изабрати једно животно доба као посебно изазовно за проповиједање вјере свакако би то био период од 15 до 20 година старости, дакле период који се малтене поклапа са периодом средње школе. Вјерујем да би се са овом тврдњом сложила већина вјероучитеља, родитеља или било ко други ко има додира са овим узрастом. Зашто је то тако, по чему се овај период разликује од других и шта га чини изазовним?

То је период бунта, сукоба мишљења, преиспитивања истине коју су наметнули старији. Истине ношене из породице и окружења од аксиома сада постају теорије које тек треба да буду провјерене. Средњошколац бива отворен за нове идеје, покрете, учења, док идеје живота, до сада усвојене дјелују му као традиционалне, застарјеле и досадне. Свијет одраслих па и прича одраслих је досадна. Тешко је у овом периоду задобити пажњу дјетета. Већ последице пар реченица, разговор врло лако за њега постаје „класична прича“ на коју је он већ имун, па самим тим престаје да је слуша јер га се не дотиче.

Све ове опште карактеристике које су изнијете ништа мање

се не односе и на вјеру. Дијете, или боље речено млади човјек, које је све упијало о вјери што му прича вјероучитељ или родитељи сада то почиње да преиспитује да ли је то баш све тако. Ту су и прве сумње често изазване од стране других професора. Затим и прича о вјери, ако се своди на бројеве, подјеле и дефиниције, досадна је.

не смијеш ово - не смијеш оно, што је још више чини незанимљивом.

Међутим, нису само досада и бунт, једино што карактерише овај узраст. Он се карактерише и првим егзистенцијалним питањима попут ко сам ја, зашто постојим, куда идем, који је смисао живота. Ту су и прве озбиљне животне патње и про-

Имајући у виду тренутне жеље средњошколца, вјера почиње да дјелује као органишавајући фактор који се своди на не смијеш ово - не смијеш оно, што је још више чини незанимљивом. Међутим, нису само досада и бунт, једино што карактерише овај узраст. Он се карактерише и првим егзистенцијалним питањима попут ко сам ја, зашто постојим, куда идем, који је смисао живота. Ту су и прве озбиљне животне патње и проблеми, емотивне нестабилности, депресивни моменти кроз које пролази сваки средњошколац. Управо ово посљедње написано отвара врата вјери и нуди могућност да је средњошколац препозна као нешто најбитније у животу, да у њој пронађе свог животног водича и одговор на проблеме.

Тим класичним приступом и прича о Богу постаје досадна и не пуно битна за њега. Сам Бог му дјелује далек „негдје тамо“ кога нема пуно у свакодневници, а сама вјеронаука као још једна историја или социологија.

Имајући у виду тренутне жеље средњошколца, вјера почиње да дјелује као органишавајући фактор који се своди на

блеми, емотивне нестабилности, депресивни моменти кроз које пролази сваки средњошколац.

Управо ово посљедње написано отвара врата вјери и нуди могућност да је средњошколац препозна као нешто најбитније у животу, да у њој пронађе свог животног водича и одговор на проблеме. Међутим, да би се то постигло битно је прећи са кла-

сичне методе и вјеру представити на егзистенцијални начин. Све што се прича о вјери мора да садржи одговор на питање „какве то везе има са мношћом“? На овакав један приступ средњошколац није имун. Мјесто досаде тема за њега постаје интересантна као нешто што се дотиче сржи његовог бића, а сам Бог не

више као неко ко је далек, са ким ће се срести после смрти, него као Неко ко је присутан сада и овдје у свим његовим проблемима. Просто речено тражи се живи Бог, а не нека наука о Богу заснована на прегршт информација.

Са друге стране, ако не приступимо на такав начин, ако

не задовољимо духовну глад средњошколца не повезујући хришћанство са реалним животом који се одвија сада и овдје, остављамо огромну празнину коју у животу ових младих људи лако може попунити неки гуру или нека секта.

Остоја Дикић, вјероучитељ

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

ДОЗВОЛИМО ХРИСТУ ДА НАС ПРОНАЂЕ

Вашој пажњи нудимо беседу игуманије Домнике (Коробејникове), настојатељице Александро-Невског Ново-Тихвинског манастира у Јекатеринбургу.

На почетку беседе хтела бих да поменем једну занимљиву проповед светитеља Николаја Српског; њен назив је врло интригантан – „Жена као праобраз Христа“. Шта мислите: шта то значи? Жена представља Христа – чудно, зар не? Али ипак, то није нечија оригинална и дрска измишљотина. Сам Господ у Јеванђељу два пута говори о Себи помињући лик жене. У две приче Спаситељ говори о жени имајући притом у виду Самог Себе. Једна од ових прича је прича о жени која је ставила квасац у тесто. И смисао ове приче се, као што знамо из тумачења, састоји у томе да сам Господ ставља небески квасац у људску природу и тако човека чини новим.

И постоји друга прича у којој Господ такође Себе приказује у лику жене. Желела бих да посебно обратимо пажњу на ову причу. То је прича о изгубљеној драхми. Жена која усрдно мете кућу тражећи драхму је управо Христос. Христос нас тражи. А

шта је изгубљена драхма? То је човек. Свако од нас је управо ова драхма. Христос тражи баш нас. И као што каже светитељ Николај Српски:

„Ова прича од нас захтева брзу одлуку, јер наш век брзо пролази: да ли ћемо дозволити Христу Који нас тражи да нас пронађе или ћемо се сакрити од Њега док нас смрт не сакрије и од Њега, и од овог света, ишчупавши нас из овог живота. Суд-

боносно питање гласи: хоћемо ли дозволити или не?“

Заиста, ово је судбоносно питање за сваког човека. И оно није упућено само људима који живе ван Цркве. Сваки човек може лако да се изгуби попут драхме која је пала у смеће или је нестала кроз рупу на поду. На пример, човек може превише да урони у овоземаљске бриге, може нешто да га закупи, може да се ода страстима – и због тога постаје изгубљена драхма. Духовни свет је близу као и пре, Христос иде поред овог човека, свеци су око њега, благодат се излива. Али сам човек губи осећај блискости духовног света, почиње да живи тако да му свакодневица буде главна. Притом може да настави да обавља своје духовне обавезе, али то више ради по навици: чита зато што тако треба, моли се по бројаницама, али је његова молитва чисто спољашња. Свети оци често говоре о томе да монаси не треба да се задовољавају само спољашњим мољењем,

односно читањем псалама и канона и да је њихово делање Исусова молитва, која представља унутрашње, истинско општење с Богом. На пример, преподобни Василије Пољаномерушки каже да има монаха који се „по световном обичају држе само појања псалама, читања тропара и канона и задовољавају се само својим спољашњим молитвама. И не разумеју да су нам ове молитве у песмама оци дали на неко време, због наше немоћи и незрелости нашег ума

тићемо се зашто живимо.

Господ има много путева. Он може да нам се открије кроз неке речи богослужења. Господ може да нам се открије и кроз сваку заповест коју испунимо, кроз смирење, покајање и самопожртвовање.

Постоји још једно делање у којем нам се Господ такође открива. Ово делање је као нека врата која су врло близу нас. О овом делању говори преподобни Никодим Светогорац:

„Кад читаш Божанско Писмо

на средствима.“

Погледајте како су то дубоке речи! Преподобни Никодим нас доводи пред Бога, као да нам каже: ево, Господ је пред тобом. Он те тражи кроз књигу коју читаш, куца на твоје срце. И немој да читаш тако да само прочиташ све што треба. Нека учествује твоје срце, нека оно чека Господа. И Господ Који је увек с тобом дотаћи ће се твог срца, отвориће ти духовне очи.

И то су једна од оних врата која воде у духовни свет и која су увек отворена за нас. Ако се десило тако да смо због нерада, страсти или непажње изгубили осећај за духовни живот, да смо све почели да чинимо по навизици, формално, пред нама је отворен пут ка препороду, ка нашем личном васкрсењу. Почнимо с читања, дубоког и пажљивог. Читајмо као што саветује преподобни Исак Сирин:

„Нека се твој ум удуби у изучавање речи Духа, док твоја душа дивљењем ка Домостроју не буде подстакнута на узвишено разумевање и док се на тај начин не покрене на славословље или душекорисну жалост.“

Наше срце није камен. Није могуће да се не одазива на живе и снажне речи светих отаца у којима дише Свети Дух! Ако читамо с таквим циљем – да ранимо и да пробудимо своје срце, сигурно ћемо то постићи.

Читање заправо није тако једноставна ствар. Наизглед, шта има посебно у томе што отварамо књигу и читамо, добијамо задовољство? Али ако читамо улажући срце, очекујући речи од Бога, читање за нас постаје прави духовни подвиг. Јер да бисмо тако читали књигу позвани смо, као што каже старац Емилијан, да оставимо вољу свог срца и да будемо спремни да испуњавамо

како бисмо, обучавајући се помало, усходили ка истинском мољењу“, односно ка умној Исусовој молитви. Међутим, дешава се да чак и кад се моли Исусовом молитвом човек то чини само наизглед, односно умом изговара речи молитве, а његово срце не учествује у њој.

И тако човек живи као изгубљена драхма, у некој тами. А Христос га за то време тражи, пали светиљку и мете собу. Да ли ће Му човек дозволити да га пронађе? То није тешко. Подједнако лако као што отварамо врата можемо да се отворимо за Господа, и да поново откријемо духовни свет, тако да ћемо у срцу осећати присуство Бога и светаца и се-

не гледај да само читаш лист за листом, већ са размишљањем проници у сваку реч и кад те речи приморају да се удубиш или кад изазову скрушеност или духовну радост и кад испуне твоје срце љубављу, задржи се на њима. То ти се Бог приближава; смирено Га прими отворена срца, јер Сам жели да будеш Његов заједничар. [Тада остави читање и помоли се.]

И ако због тога не испуниш све што треба, односно ако не прочиташ до краја толико и толико страница, не брини се због тога. Јер циљ свих духовних вежбања, укључујући и читања, јесте да се човек удостоји да окуси Бога, и кад ти је то већ дато немаш разлога да се задржаваш

вољу Божију. За то је потребан херојски начин размишљања, духовна одважност. Ево шта старац каже:

„Читамо духовне књиге остављајући вољу свог срца, читамо с поверењем, с херојским начином размишљања, као да на извештан начин кажемо: ‘Господе, читам Твоју књигу и испунићу све што ми кажеш.’“

Читање је истинско општење с Богом у току којег дајемо Богу своје срце да Он учини с њим оно што хоће. И кад читамо књигу с таквим расположењем Господ у наше срце усађује ревност, жељу за духовним животом и љубав. И читамо управо зато да бисмо стекли такав плод. Читамо зато што не желимо да живимо у дремежу, у тами, већ желимо да наше срце буде живо, да се свом силом обраћа Господу, светлости и животу. И такво читање нас преображава, тако да у нашем срцу може да се запали изузетна љубав према Христу. Код старца Емилијана постоје следеће речи:

„Као што су мученици стремили ка Христу и желели да пронађу неку ватру да уђу у њу и да што пре оду код Господа, тако и ти [читајући духовну књигу] осећаш како се у теби распаљује љубав према Христу.“

Заиста, кад наше срце учествује у читању, очекује речи од Господа, од читања се у нама распламсава мученички дух, храброст, извесно радосно стремљење ка Господу, жеља да све учинимо ради Њега.

И такво темељно и дубоко читање нам помаже да поново пронађемо оно главно што нам је потребно за духовни живот, или да тачније кажемо, за спасење. Односно, помаже да стекнемо жив и срдачан осећај присуства Божијег, стајања пред Богом. Преподобни Јован Лествичник

каже да је монах позван да све чини с осећајем срца. Ево шта он пише:

„Монашки живот у погледу дела и речи, помисли и кретања, треба да се проводи с осећајем срца. Ако није тако, неће бити монашки.“

Прави монах ништа не чини без учествовања срца. Он и размишља, и говори, и ради, и чита, и моли се – све с осећајем срца, односно с извесним страхом, осећајем срца да је Велики Бог овде, поред њега, да га гледа. Овај осећај Божијег присуства свуда треба да буде са монахом: у келији, на послушању, у току разговора.

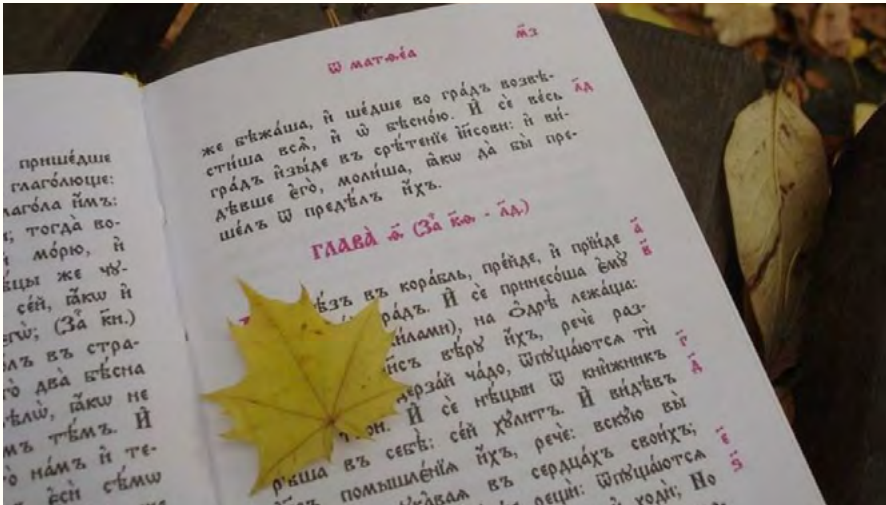
С таквим осећајем су живели свети оци и они су га уткали у своја дела. И ја бих пожелела да

нам свети оци постану блиски, да кроз читање примамо од њих овај осећај срца. И да се касније трудимо да сачувамо овај осећај корачања пред Богом и у току свих наших послова, а посебно за време молитве.

У молитви је срдачан осећај стајања пред живим Богом – главна ствар. Чак и ако човек ништа не осећа, ако нема искуства у молитви, ако још нешто недостаје, једно увек може да чини: да се сећа присуства Божијег и да приморава себе да се срцем обраћа Богу као живој личности. Као што је, на пример, то чинио преподобни Нил Калабријски, о којем говори старац Емилијан:

„Преподобни Нил није тражио никакву чулну утеху. Био

Сваки човек може лако да се изгуби попут драхме која је пала у смеће или је нестала кроз руну на поду. На пример, човек може превише да урони у овоземаљске бриге, може нешто да га закупи, може да се ода страстима – и због тога постаје изгубљена драхма. Духовни свет је близу као и пре, Христос иде поред овог човека, свеци су око њега, благодат се излива. Али сам човек губи осећај блискости духовног света, почиње да живи тако да му свакодневица буде главна. Притом може да настави да обавља своје духовне обавезе, али то више ради по навизи: чита зато што тако треба, моли се по бројаницама, али је његова молитва чисто спољашња. Свети оци често говоре о томе да монаси не треба да се задовољавају само спољашњим мољењем, односно читањем псалама и канона и да је њихово делање Исусова молитва, која представља унутрашње, истинско општење с Богом.

је чврсто уверен у љубав Божију према њему, веровао је живом вером и познавао је невидљиво Бога као видљивог. Могло се десити да осети да га је Бог оставио, могло му се чинити да га Бог не чује и не види, да не слуша његову молитву, али је свеједно настављао да се моли, зато што је веровао да је Бог овде, поред њега, да је сав вид и слух. Благо ономе ко не види Бога, већ гледа на невидљиво као на видљиво. Тако и ми треба да верујемо у то да нам је Бог близак и да свако

време, без обзира да ли спавамо или смо будни, да ли изговарамо молитву или ћутимо, осећамо да је пред нама.

Речи 'созерцавајући Бога' значе: знам да је Бог овде. Бог је испред мене, Он је жив. Ако Невидљиви за мене постаје видљив, ако своје послове обављам тако као да Га видим пред собом, ако живим тако као да Га знам, доказујем да заиста волим Бога.“

Ако човек све обавља у таквом духу пред Богом Који је невидљиво присутан, он за-

иста живи духовним животом. Духовни свет му је близак.

Господ нас тражи као што је жена у причи тражила изгубљену драхму. И као што је она, нашавши изгубљено, позвала све другарице и сусетке да се радују с њом – тако се и Господ радује с анђелима и свецима кад нас нађе, кад види да смо поново окренули своје срце према Њему.

И хајде да дозволимо Господу да нас пронађе – кроз читање дубоких књига светих отаца обнављајмо у својој души осећај Његове блискости и чувајмо овај осећај у својој молитви и у свему што радимо.

*Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)*

*Игуманија Домника
(Коробејникова)*

*Са руског Марина Тодић
Синодално одељење за манастире и монаштво
Руске Православне Цркве*

ДУХОВНА ПОУКА

СЛАВА БОГУ ЗА СВЕ

Уштинско питање страдања, патње и трпљења у нашем животу, старо је колико и сам свијет као Божија творевина. Узроке свакако налазимо на самом почетку, када након што је Господ све премудро и савршено створио, долази до пада и промашаја наших прародитеља Адама и Еве, те када смрт и гријех постају дио људске природе и када човјек почиње да страда, пропада и на посљетку умире. Страдање због гријеха постаје човјекова свакодневни-

ца, коров почиње да расте из земље, човјек у зноју свога лица мора да живи и обрађује земљу, нарушава се однос између човјека и Бога, између човјека и природе и између човјека и човјека. Склад се претвара у несклад, блаженство у муку, а живот постаје неизвјестан у ишчекивању смрти. То стање у безизлазној ситуацији траје до доласка Спаситеља, Новог Адама, који рјешава проблем смрти и даје наду да је заједница са Богом ипак могућа и остварива кроз Бого-

човјека Христа. У међувремену добро нам је свима позната старозавјетна прича о праведном Јову и његовој вјери у Бога и односу према свему што је поднио, претрпио и изгубио. Господ даде, Господ узео, благословено је име Господње до вјека - ријечи су вјерног Јова, а ријечи већине у таквом трагичном, неподношљивом стању, биле би ријечи хуле, проклињања и вјечитог питања зашто ја, чиме сам то ја заслужио. Губитак материјалних и људских вриједности

којим овоземаљски човјек мјери живот, представља тежак ударац за свакога, али не и за Јова, а не би требао искрено бити ни за нас православне хришћане. Стварност духовних вриједности, даје једну другу димензију људских мука и страдања и обећава онима који прођу тај пут без маловјерја и сумње, да ће ући у радост Оца Небеског.

У чему је смисао страдања? Да ли је правилно размишљати зашто и чиме сам ја то заслужио, бивајући ваљда сами праведни, измјерени по нашим сопственим параметрима? Да ли је правилно питати зашто, сваки пут када нам се деси нека невоља или проблематична ситуација, упорно је одбијати, или прихватити све оно што та невоља доноси и проћи тај пут који прочишћава, кроз који човјек послје сваког таквог тренутка одраста и усходи на духовним степеницама? Питати сваки пут себе или Бога зашто, бесмислено је и непрактично, јер тако се не може доћи до правилног одговора и односа према страдању, а самим тим ни до односа према Богу. С друге стране смисленије је поставити питање: Може ли човјек уопште живјети без страдања? Човјек који живи животом вјере и који познаје савршену матрицу, по којој Богом створени космос функционише, он као такав искључује случајности и све схвата и прихвата као дјело Божијег Промисла о сваком живом бићу, који нас на непознат али богољубив начин, води ка вјечности и истинском радовању. Али тог радовања

нема без претходног туговања. Туговање, међутим, не мора да значи роптање и жаљење Богу на сопствени живот, већ да кроз таква стања искушења и реалног оптерећења за човјека, будемо захвални Богу на свему добром и „лошем“, које трпимо ради вјерности и оданости Љубави и Истини.

Подношење невоља и недаћа, свакако је наша жртва коју прихватамо и тако учествујемо у свеопштој Христовој Жртви, која искупљује и обнавља па-

лог човјека. Проблем настаје када човјек себе навикава на удобност, лежерност, материјалну сатисфакцију и еуфорично стање, које као дрога и све болести зависности дјелује тренутно, остављајући иза себе дубоку празнину и пустош у души човјека, црпећи му животну енергију. Са друге стране, ми треба да испуњавамо своје биће садржајем вјечног карактера, које оставља радост живљења

које траје и не престаје све док човјек трпи и благодари Богу на свему. Да ли је добро да човјек уопште живи без искушења? Да ли се ми у Молитви Господњој молимо да нас Бог Отац наш апсолутно не уведе или можда боље за нас, да нас не остави у искушењима, која ћемо свакако имати?!

Насупрот удобности и задовољењу свога егоизма, ако човјек изабере другачији поглед на свијет, ако изабере духовну страну животног пута, то значи да је такав човјек апсолутно свјестан да су искушења неопходна, да само такав страдални пут може да води ка Богу, ка вјечности, ка усхођењу Светој Тројици и потпуном заједништву са Оцем и Сином и Светим Духом, у радости и љубави. Нажалост често наша окупираност и заробљеност у овоземаљским оквирима, не дозвољава нам да видимо узвишеније назначење наше личности и нашега бића. Зато невољно дочекујемо муке и потешкоће животне и питамо се зашто баш ја, зашто се ово дешава баш мени?

Нико нам није боље показао одговор на то питање и није нам показао пут спасења, до Христос, који је преко Свога сопственог страдања и смрти на Крсту, показао пут до васкрсења свих нас. Ако нисмо спремни да се саразапнемо са Њиме, нећемо бити спремни ни да уђемо у одаје Царства Божијег, као покајани разбојник, који је своје страдање схватио и прихватио као могућност

вјечне награде. То је наш путоказ који указује на пут, који нас води у загрљај Оцу Небеском. Дакле наше питање не треба да буде зашто, него шта ја добијам, а шта губим, ако не састрадавам. Крст Христов је све, само није удобан и пријатан за ношење, али вјера и нада у Васкрсење надвладава та искушења, предокушава нам миомирис небеског благовања и даје нам снагу да прођемо кроз све изазове које живот ставља испред нас.

Највећа радост долази послужењу, када човјек прихвати вољу Божију, као Христос када је прихватио горку чашу страдања у Гетсиманском врту, када је рекао - нека буде Твоја воља Оче и не како ја хоћу, него како Ти хоћеш. Многотрпљење рађа вијенац славе. Када претрпи страдавајући постаје

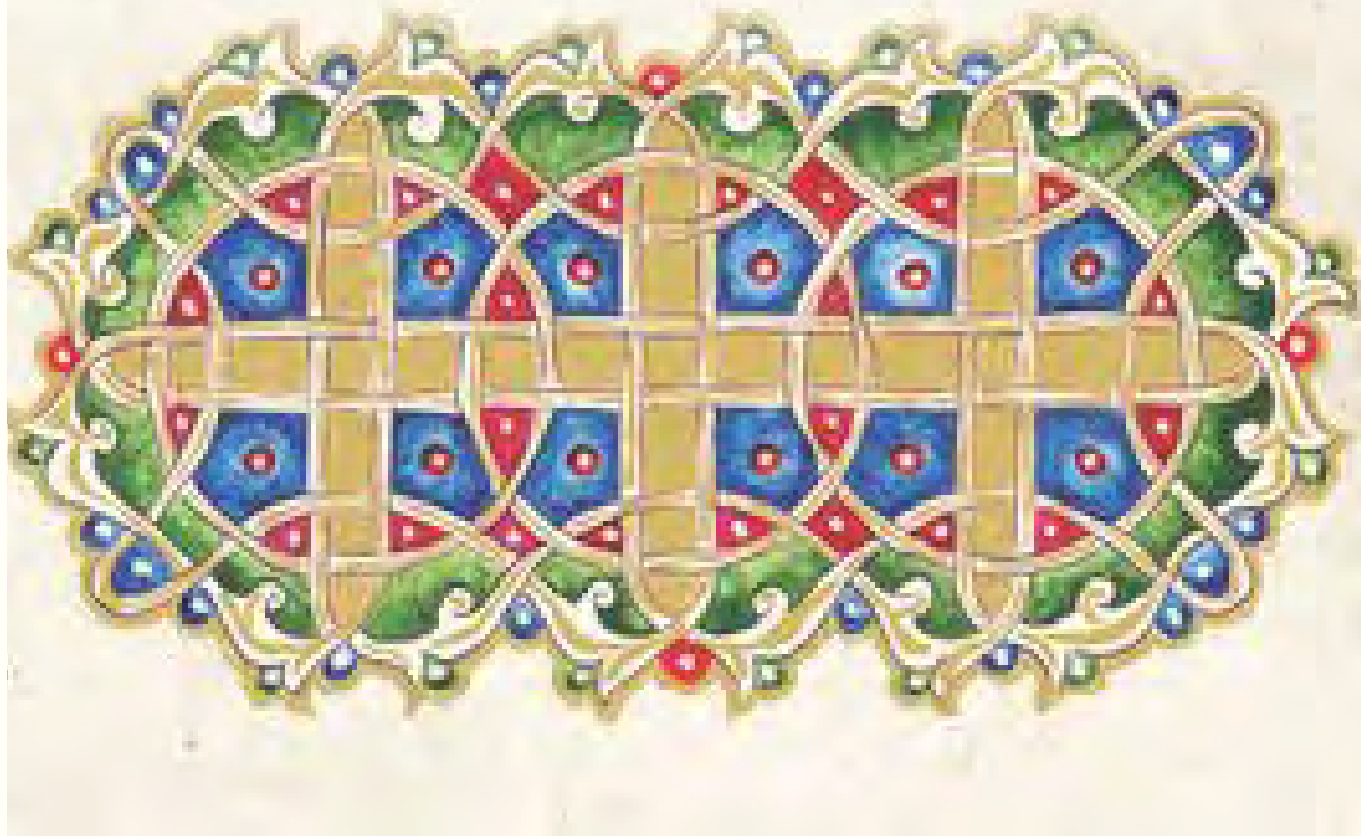

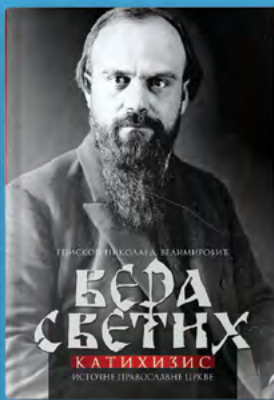
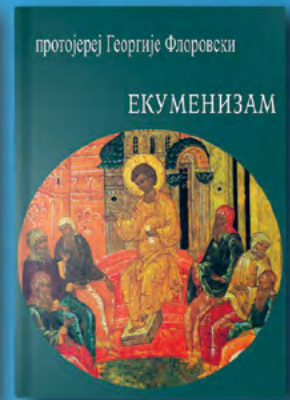
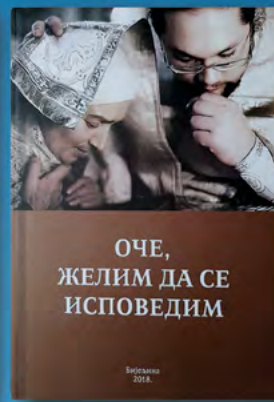
јачи, бољи, зрелији, одраста и узраста духовно и душевно, посматрајући свој живот послужења тога кроз другачију и узвишенију призму постојања, која разбија примамљивост свијета и омамљеност њиме. Схвата да је смртан и пролазан на овој земљи и да је чак глупо не ухватити се за сламку бесмртности и вјечности. Када човјек схвати

да у свему што му се дешава, чак иако му изгледало све случајно и безначајно, иза стоји Свемогући Бог и Његов непогрешиви очински Промисао о најмањој створеној ствари, и да све има свој узвишени разлог, тада ће без роптања моћи завапити и рећи СЛАВА БОГУ ЗА СВЕ, и као праведни Јов онако просто закључити - Па зар од Бога треба прихватити само добре ствари, а оне лоше одбацити?!

За Христом се иде само носећи Крст. „Ко хоће да иде за мном, нека узме крст свој“ (Мк. 9,34). Тај Његов крсни пут је једини Истинити Живот у Богу и са Богом. Стојмо чврсто у вјери и уздајмо се у Господа Бога, јер нико ко у Њега вјерује и ко му се нада, неће умријети никад и Господ га неће оставити.

Кристијан Ђокић, протођакон

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

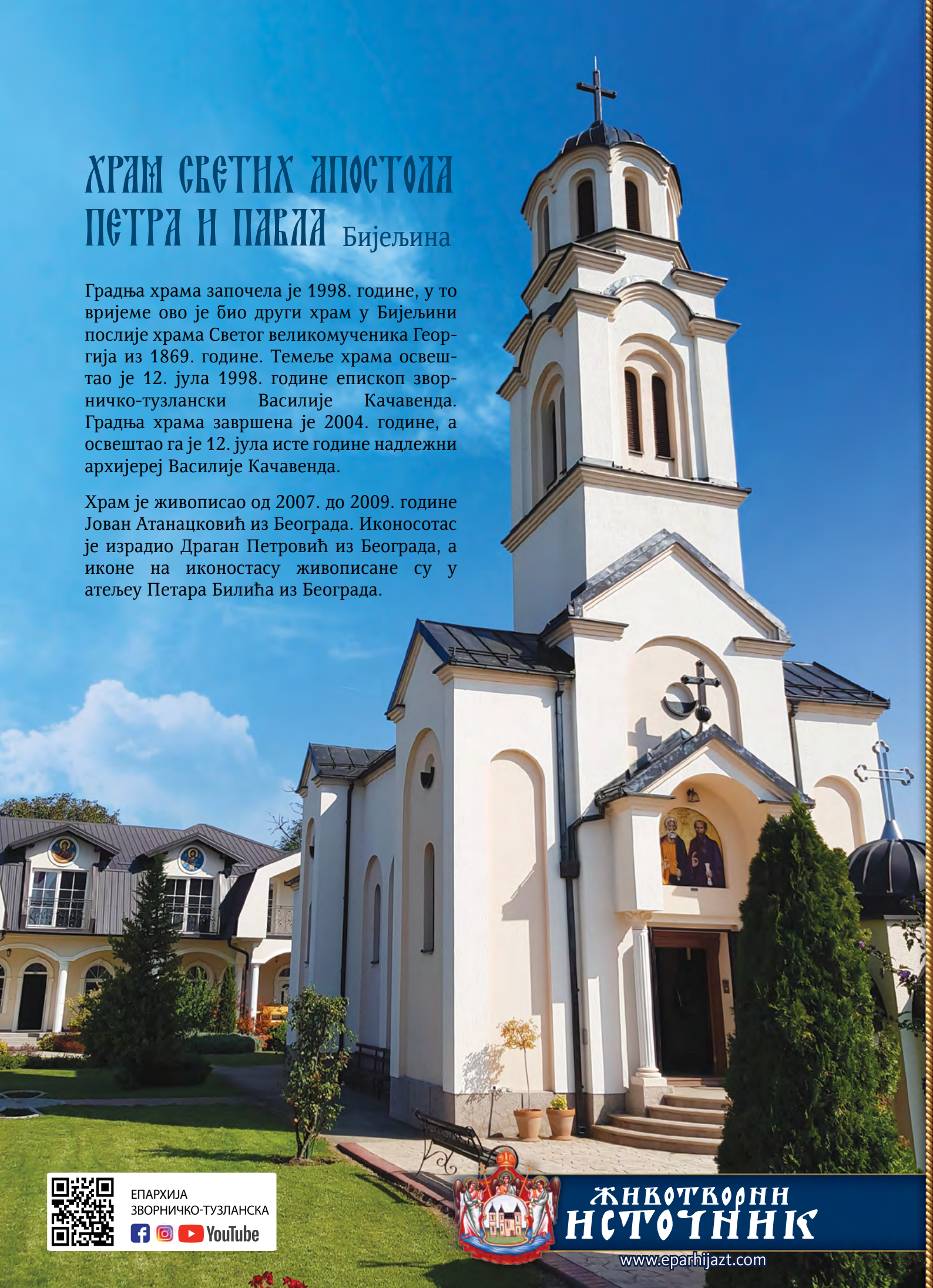
ИЗДАЊА ИЗДАВАЧКЕ КУЋЕ ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ „СИНАЈ“

ХРАМ СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА Бијељина

Градња храма започела је 1998. године, у то вријеме ово је био други храм у Бијељини после храма Светог великомученика Георгија из 1869. године. Темеље храма освештао је 12. јула 1998. године епископ зворничко-тузлански Василије Качавенда. Градња храма завршена је 2004. године, а освештао га је 12. јула исте године надлежни архијереј Василије Качавенда.

Храм је живописао од 2007. до 2009. године Јован Атанацковић из Београда. Иконостас је израдио Драган Петровић из Београда, а иконе на иконостасу живописане су у атељеу Петара Билића из Београда.

ЕПАРХИЈА
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА

ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК

www.eparhijazt.com